

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Vývoj advokacie a justice ve Viktoriánské Anglii

Lukáš Malý

Plzeň 2019

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Advokacie a justice ve viktoriánské Anglii zpracoval samostatně za použití pramenů a literatury v této práci uvedených.“

Plzeň, březen 2019

Poděkování:

Velice děkuji vedoucímu této diplomové práce panu JUDr. PhDr. Stanislavu Balíkovi Ph.D. za velmi cenné rady, připomínky a vstřícnou pomoc při vedení této práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Nástin vývoje právnických povolání před nástupem královny Viktorie	3
2.1 Vývoj soudnictví.....	3
2.1.1 Anglosaské království.....	3
2.1.2 Normanská Anglie	4
2.1.3 Stavovská monarchie	7
2.1.4 Absolutní monarchie.....	9
2.2 Vývoj advokacie	11
2.2.1 Počátky vývoje advokacie	11
2.2.2 Vývoj advokacie v 16. století	13
3. Historický náhled Viktoriánské éry.....	15
3.1 Politické poměry v Anglii.....	15
4. Justice ve viktoriánské Anglii	18
4.1 Nižší soudy	20
4.2 Vyšší soudy.....	22
4.2.1 Vysoký soudní dvůr – High Court of Justice	23
4.2.2 Odvolací soudní dvůr – Court of Appeal.....	25
5. Advokacie ve viktoriánské Anglii	28
5.1 Vývoj	28
5.2 Barrister	31
5.2.1 Inns of Court a The Bar Council	33
5.2.2 Významní představitelé	37
5.3 Solicitor.....	39
5.3.1 The Law Society	40
5.3.2 Významní představitelé	41

6. Právní úprava justice a advokacie	44
6.1 Common law a equity	45
6.2. Zákony	47
6.3 Precedent.....	47
7. Závěr.....	50
Resumé	52
Prameny a literatura.....	54
Seznam příloh.....	59

1. Úvod

Královna Viktorie byla jedinou panovnicí, která vládla celou druhou polovinu 19. století, a to neuvěřitelných 64 let. Poddaní ji milovali a období její vlády zaznamenalo obrovský hospodářský nárůst. Anglie se změnila ve světovou velmoc.

Ve své diplomové práci se zabývám advokací a justicí ve viktoriánské Anglii, kdy advokacie prochází svou vrcholnou etapou a v justici dochází k významnému zjednodušení soustavy soudů. Zajímavé je, že od období těchto výrazných změn se toho již mnoho nezměnilo a justice s advokací je takto aktuální dodnes.

K této problematice je k dispozici česká i anglická literatura, není však ucelený souhrn tohoto období. Cílem této práce bylo vytvořit jednotný náhled, který by čtenářům viktoriánskou dobu nejen přiblížil, ale pojednal i o zcela jistě historickém průlomů pro soudnictví a advokacii ve Velké Británii. Snahou tedy nebylo zabývat se pouhým podrobným výkladem viktoriánského období, nýbrž zaměřit se na důležité aspekty právního vývoje.

Ze současného pohledu by má práce mohla být pro dnešního čtenáře přínosem také zejména z důvodu právě probíhajícího procesu ukončení členství Velké Británie k Evropské unii, tzv. Brexitu. K tomu došlo na základě rozhodnutí britských voličů v referendu dne 23. 6. 2016 a nyní vrcholí dojednání ukončení členství. Dosud, kdy britská advokacie působila na evropské půdě, stačilo znát její tradici soudnictví a advokacie pouze okrajově. Po vyvrcholení Brexitu ale hrozí, že se Velká Británie uzavře do své specifické soudní a advokátní linie, ovšem spolupráce s ní bude dozajista pokračovat. S Velkou Británií zcela určitě i nadále zůstaneme v právních kontaktech, proto je důležité, abychom o britském právu měli povědomí a fungování její advokacie a justice znali.

Vznik soudnictví a advokacie nespadá do viktoriánského období, první zmínky pocházejí již z období anglosaského království. Abych na historický vývoj mohl navázat, věnoval jsem úvodní část nástinu vývoje právnických povolání před nástupem královny Viktorie na trůn a poukazuji na zásadní zlomy v soudnictví a advokacii.

Dále jsem se snažil přiblížit viktoriánskou éru, která byla nejen dobou průmyslového rozvoje, ale zvyšující se industrializace měla vliv i opačný,

a to na rostoucí chudobu dělníků. Vývoj soudnictví a advokacie však v tomto období vrcholí a prochází významnou reformou.

Těžištěm mé práce jsou kapitoly pojednávající o samotném soudnictví a advokacii ve viktoriánské Anglii a důležitých přelomech.

Soudnictví v Anglii je specifické svým rozdělením na nižší, vyšší a odvolací soudy. Došlo zde k poměrně výrazným změnám, které se odráží v celé britské soudní soustavě. Na základě reformy *Judicature Acts* z let 1873 – 1875 se soudnictví značně zpřehlednilo a zjednodušilo.

V advokacii až dodnes přetrvávají dvě hlavní větve advokátů – barristři a solicitoři. Každá z nich si prošla určitým vývojem a má svá specifika. Jejich činností a rozdíly se podrobně věnuji v dalších kapitolách, kde poukazuji i na jejich typické instituce *The Bar Council* a *The Law Society*.

Období královny Viktorie mělo i své významné představitele. Těch bylo v této době mnoho, nelze se proto soustředit na všechny. Na ukázkou zmiňuji některé z nich v kapitolách pojednávajících o barristrech a solicitech. Mnozí z advokátů se aktivně věnovali i politice a významně se podíleli na reformách.

Velká Británie je svou specifickou právní úpravou justice a advokacie velice rozdílná od práva kontinentálního. Proto jsem zabýval i nejdůležitějšími prameny anglického práva, kterými jsou common law, equity, zásadní zákony a precedenty.

Ve své práci jsem použil dostupné zdroje české literatury a zaměřil se i na prameny a literaturu zahraniční. Snažil jsem se vytvořit komplexní náhled na průlomové historické období za vlády královny Viktorie a přinést čtenáři ucelený obraz vývoje advokacie a justice, kdy z převratných změn tohoto období je čerpáno až do současné doby. Čtenář se seznámí se strukturou viktoriánského období, kdy se soustřeďuji zejména na právní úpravu, která je i pro dnešní evropskou spolupráci stále velice aktuální a důležitá.

2. Nástin vývoje právnických povolání před nástupem královny Viktorie

2.1 Vývoj soudnictví

2.1.1 Anglosaské království

Období anglosaského království se datuje od roku 410 až do ovládnutí Anglie Normany. První zmínky o soudnictví pocházejí již z počátku tohoto období.

Anglosaské státečky se politicky sjednotily a postavení krále nabylo na významu. Vedle něj vystupovala rada nebo velká rada (*witan*, *witanagemot*) a v místní správě byly ještě určité pozůstatky z předešlé doby, a to jednak setniny (*hundred*), a jednak vesnické občiny (*town*). Vyššími jednotkami byla hrabství (*shire*) v čele s hrabětem (*ealdorman*) a dalším důležitým úředníkem - šerifem¹, který byl v přímém osobním vztahu k panovníkovi a zajišťoval prosazování jeho vůle.

Správu a soudní pravomoc uskutečňovala nad svými poddanými pozemková vrchnost, tedy velkostatkáři, kterým panovník uděloval výsady (*imunity*), většinou v písemné formě.

Raně feudální anglosaské právo bylo zejména obyčejové. Za usmrcení osoby se platil *wergeld*, jehož výše byla odstupňována podle společenského postavení oběti. Za poddaného to bylo 200 stříbrných šilinků, za výše postavenou osobu osm a půl marky ryzího zlata. V řízení před soudy hrabství a setnin se užívaly jako důkaz ordály².

Pokud jde o snahy kodifikovat právo, nalézáme v Anglii zákoníky podobající se barbarským zákoníkům kontinentální Evropy. Alfrédův zákoník *Book of Laws* byl pokusem spojit dohromady zákony Mojžíšovy, právo kanonické a domácí právní obyčeje.

¹ Šerif - termín vznikl splynutím slov *shire* a *reeve*, což znamená správce hrabství.

² Ordál (*boží soud*) - soudní zřízení, kterým se za starodávna rozhodovalo o vině nebo nevině, o právu nebo nepravu obžalovaného, nemohl-li obžalovaný podati důkazu o tom způsobem jiným. Nemohl-li přísahou s očistníky ani jiným způsobem dokázati svou nevinu, musil se podrobiti božimu soudu. Skončil-li pro něho příznivě, byl prohlášen za nevinna, jinak byl odsouzen. OTTO, Jan. *Boží soud. Ottův slovník naučný*. sv. 4. Praha: J. Otto, 1891. s 524.

V době Alfrédových nástupců byl jeho zákoník rozvíjen a doplňován. Normanští panovníci se v 11. století zavázali, že budou tento zákoník pod názvem *The Laws of St. Edward* respektovat.³

2.1.2 Normanská Anglie

Roku 1066 byla Anglie dobytá Normany a nastává významný mezník ve vývoji státu a práva. V této kapitole se budu zabývat nejdůležitějšími zlomy, které historicky ovlivnily vývoj Anglie a její typické instituce justice a advokacie.

Jednota zájmu panovníka a normanské šlechty držet na uzdě podrobené Anglosasy posilovala moc panovníka a měla své důsledky ve změnách ústředního státního aparátu. Nejdůležitějším orgánem se stala *Royal Council*, nazývaná také *curia regis*⁴ či *Commune Consilium Regni*, která byla zpočátku ryze poradním orgánem a poskytovala králi nezávazné konzultace. Byla orgánem, s jehož pomocí se běžně vyřizovala vládní agenda všeho druhu, a předchůdcem specializovaných orgánů, které se z ní postupně vydělily, jako byla královská kancelář, finanční komora, parlament, soudy zvykového práva a také církevní soudy pro věci pozůstalostní.

Nejnámějším panovníkem této doby byl Jindřich II., který během své poměrně dlouhé vlády (35 let) provedl změny ve správě a soudnictví, a nikoli nevýznamná byla i jeho vojenská reforma.

V normanském období vykonávalo moc soudní množství soudů, které můžeme rozdělit na dvě větší skupiny: jednak soudy nižší s omezenou teritoriální působností, jednak soudy vyšší, nebo také královské, s teritoriální působností v celé zemi, často fungující jako soudy odvolávací. Soudy se mezi sebou lišily také tím, zda byly soudy (*courts of record*) povinnými vést a uschovávat soudní zápisy, nebo ne. K vedení zápisů musel soudní písař ovládat *court hand*, speciální gotické písmo s množstvím zkratk a staženin (používalo se až do poloviny 18. století).

Na každém panství existoval *Court Baron* - obyčejový vrchnostenský soud barona, kde soudil buď baron sám, nebo jím pověřený úředník. Měl jurisdikci vůči

³ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1 vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 390 - 391. ISBN 978-80-7380-043-7.

⁴ *Curia regis* znamená také soud či soudní dvůr. V nejranějších normanských dobách se užíval termín *aula regis* - královská síň. V této síni zasedalo shromáždění, personálně totožné s královskou radou (nebo jen nepatrně odlišné), a vykonávalo soudní moc spolu s králem nebo i bez něj.

svým poddaným, resp. *copyholderům*, a v dlužnických sporech, pokud nešlo o částku vyšší než 40 šilinků.

Speciálním soudem s územní působností v setninách byl *Court Leet*. Byl to královský soud, poskytnutý jako privilegium baronům setniny. Jedenkrát ročně soudil a trestal menší přečiny a závažnější delikty předával příslušnému porotnímu soudu.⁵

Královské porotní soudy (*common law*) byly vyššími královskými soudy a zasedaly zejména ve Westminsteru, ale také periodicky v hrabstvích, jimž předsedali soudci jmenovaní králem pod velkou pečetí (*under the Great Seal*). Tyto soudy se odlišovaly podle druhu a rozsahu pověření soudce, podle věcné působnosti a frekvence svých zasedání.

Charakteristickým jevem anglického právního systému jsou porotní soudy. Jejich zárodek existence nalézáme ve vladařské praxi panovníků z dynastie Karlovců. K usnadnění výkonu správy měl král právo svolat shromáždění mužů, kteří pod přísahou svědčili o tom, co je pravdivé v každé otázce týkající se královských zájmů. Soudce úzce spolupracoval s šerifem a všemi vyššími úředníky hrabství. Vyšetřování byla nápomocna dvanáctičlenná porota, vybraná nepřímou volbou z kandidátů navržených v setninách; zodpovídala otázky kladené soudcem o činnosti místní správy v hrabství. Kontrola byla ukončena rozhodnutím, proti němuž nebylo odvolání, a i ty nejmenší chyby či opomenutí byly trestány vysokými pokutami.

Jindřich II. začal porotu využívat u královských soudů, na něž přenesl své výlučné právo svolávat porotu. Vytvořil tak alternativu k dosavadnímu ordálovému procesu (přísaha, souboj, ordály železem, vodou, chlebem) soudním řízením před porotou. Ovšem Jindřichova porota nebyla porotou, jak ji známe dnes. Do poroty byli vybíráni poctiví a spolehliví muži, ne pro svou nestrannost, nýbrž proto, že právě oni mohli s největší pravděpodobností znát pravdu.

Královské porotní soudy nabízely sporným stranám „lepší spravedlnost“. Jejich soudci byli profesionálové nezatížení místními vztahy, porota dvanácti čestných mužů byla významnou zárukou toho, že právo nebude „překrouceno“. Rychleji došlo k vynesení rozsudku. Jindřich II. poskytl sporným stranám prostředek k převedení jejich kauzy od *Court Baron* nebo jiného nižšího soudu

⁵ VOJÁČEK, Ladislav et al. *Právní dějiny 2. Státy západní Evropy a USA*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 268. ISBN 80-210-2073-3.

ke královskému soudu. Tímto prostředkem byl tak řečený *Royal Writ* - královský příkaz. Každý, kdo dokázal uvést vlastní případ do souladu s některým writem⁶, mohl vytitit „královského dobrodiní“, jak současníci označovali Jindřichem zavedené nové soudní řízení před porotou u královských soudů.

Jedním z nejvyšších královských soudů common law byl *Court of King's Bench*, nazýván takto proto, že král se původně jeho zasedání účastnil osobně (řízení v přítomnosti krále se označovalo *coram ipso rege*). Následoval krále na všech jeho cestách, jinak zasedal ve Westminsteru. Třebaže měl jurisdikci civilní i trestní, zabýval se převážně záležitostmi soukromoprávním i, přičemž část civilní jurisdikce uzurpoval soudu obecných žalob. V trestních věcech přezkoumával rozhodování nižších soudů podle *writu of certiorari*, nebo řízení probíhalo na základě *indictmentu*⁷ před *petty jury*.

Zvláštní skupinu tvořily církevní soudy. Jurisdikce církevních soudů byla značná a vztahovala se nejenom na záležitosti náboženství, náboženských obřadů, disciplinární prohřešky kleriků (každý, kdo uměl číst a psát, byl v raných dobách považován za klerika), nýbrž i na všechny laiky, pokud šlo o věci rozluky manželství, a dále všechny věci pozůstalostní, tj. testamenty, správu pozůstalostí a spory s tím spojené.

Jindřich II. (1154-1189) zásadním způsobem zasáhl do vývoje anglického práva a soudnictví ve 12. století, a to zejména takto:

- zavedl porotní soudy a zdokonalil soudní systém,
- tím umožnil vznik nového procesního postupu vedle dosavadního ordálového procesu,
- writ se stal obligatorní náležitostí k zahájení procesu,
- položil základy formování common law - obecného práva,
- rozvinul a využil zásadu králova míru (*the Kings Pence*⁸),
- zdokonalil organizaci soudců na okružních cestách (*justices in eyre*) a pojízdných či cestujících soudců (*itinerant judges*),
- přenesl rozhodování o závažných trestných činech do působnosti *Court of Kings Bench*.⁹

⁶ Writ je královský příkaz, kterým se zahajuje soudní řízení.

⁷ Indictment znamená trestní obvinění.

⁸ „Každý člověk má právo na svůj vlastní mír a jeho porušení znamená zločin. Čím významnější člověk, tím závažnější porušení. Králův mír je nejdůležitější ze všech; ti, kdo ho porušují, se dopouštějí těžkých zločinů, a musí být proto postaveni před královský soud.“

⁹ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 396 - 400. ISBN 978-80-7380-043-7.

2.1.3 Stavovská monarchie

K dalším významným změnám justice a advokacie dochází v období stavovské monarchie ve 13. - 14. století, a to zejména v soudní organizaci. Především byla zavedena instituce smírčích soudů (*Justice of Peace*). Král je jmenoval z nejbohatších šlechticů. Vrchnostenské soudy v této době ztrácí svůj význam a v pravomoci smírčích soudců bylo rozhodování všech věcí trestních kromě zrahy (*treason*). V Anglii se mnohem dříve než v jiných zemích oddělilo předběžné vyšetřování od vlastního soudního řízení uzavřeného rozsudkem.

Ve 14. století se v důsledku zbrzdění rozvoje common law začíná rozvíjet druhá složka anglického práva - equity současně se soudy, které podle pravidel spravedlnosti soudily. Byl to především soud kancléře (*Court of Chancery*), nazývaný také soud spravedlnosti (*Court of Equity*). Soudů, které soudily podle pravidel equity bylo časem více a zabývaly se těmi problémy, které soudy common law rozhodovat nemohly. Byly to věci spojené s rozvíjející se mořeplavbou, problematika závěti a dědění, spojená s novými majetkovými vztahy, které common law neznalo. Jednotlivé případy byly rozhodovány podle volného uvážení soudců, co je podle jejich názoru slušné a spravedlivé, tedy podle equity.¹⁰

Se vznikem equity souvisí existence příslušného soudu, kterým byl v prvopočátku soud lorda nejvyššího kancléře - *High Court of Chancery*. Byl to soud jediného soudce, který sám bez poroty rozhodoval otázku skutkovou i právní. Proti jeho rozhodnutí nebylo odvolání, teprve od roku 1675 získal odvolací jurisdikci *House of Lords*.

Na konci 13. století byla Sněmovna lordů v postavení soudu druhého, resp. třetího stupně k vyšším soudům (nepočítaje soudy nižší). Jednu z nejvyšších úřadů v království zastával *Lord High Chancellor*, který byl velmi mocný. Stál v čele kancléřství a ochraňoval velkou královskou pečeť. Z této funkce také vyplynula jeho pravomoc v oblasti common law - vydával královské writy, řešil stížnosti na neposkytnutí spravedlnosti (*writ of procedendo adjudicium*), byl významným členem *Royal Council*. Stál v čele Sněmovny lordů a pokud ta působila jako Nejvyšší soud pro oblast common law, byl jeho předsedou. Ve 13. století se stal nejvyšším soudcem vytvářejícím vlastní právní pravidla a postupy podle svého

¹⁰ KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 201. ISBN 80-210-0607-2.

chápaní spravedlnosti. Díky kumulaci pravomoci v oblasti common law a equity se stal vrcholným představitelem moci soudní, aniž ztratil své pravomoci administrativní.

Soustavy soudů common law a equity nebyly zcela odděleny, protože *High Court of Chancery* měl částečně také jurisdikci common law a *Court of Exchequer Chamber* měl určitou equitní jurisdikci. Zvláštní řízení v otázkách příjmů koruny mohlo probíhat podle common law i podle equity. Také řízení na základě *writu quo minus* bylo možné zahájit i písemným podáním podle equity. *Court of Exchequer Chamber* rozhodoval podle pravidel equity spory mezi korunou a jejími poddanými i mezi poddanými navzájem.

Jurisdikce smírčích soudců byla civilní, zejména věci manželské, trestní a vyšetřování v trestních kauzách, které pokračovaly u porotních a vyšších soudů. Jejich vlastní trestní jurisdikce byla omezena na přestupky sankcionované pokutou, zabavením věci nebo krátkodobým uvězněním (*misdemeanours*).

Felonies - závažné trestné činy sankcionované trestem smrti, ztrátou svobody a majetku - patřily k porotním a vyšším královským soudům. Existovalo však ještě jiné dělení - na delikty *indictable*, tj. žalovatelné, kdy obžalovaný měl vždycky zaručeno právo na soudní řízení před porotou, a delikty *non-indictable*, tj. nežalovatelné, projednávané jen smírčími soudci bez poroty. Smírčí soudce mohl rozhodovat sám, nebo ve dvojici - *Petty session*, nebo ve větším kolegiu - *Special session*.

Žalovatelné trestné činy náležely do jurisdikce porotních soudů - *Courts of Assize*. Porotní soudy zasedaly v jednotlivých hrabstvích třikrát až čtyřikrát ročně, což bylo zakotveno zákony z let 1272 a 1330. Porotní soudce nebo také pojízdný či migrantní soudce (*itinerant judge*) přijížděl obvykle ve čtvrtletních termínech z Londýna a porotu sestavoval šerif z místních lidí. Soudce dostával pověření *general gaol delivery* a *oyer and terminer*. To mu umožňovalo „vyprázdnit“ místní vězení, protože šerif musel k soudu předvést všechny vězně, aby byli vyslechnuti a odsouzeni, případně osvobozeni. Výkon trestní jurisdikce byl z valné části decentralizován do hrabství. Jen nejzávažnější trestné činy se dostaly před vyšší královské soudy ve Westminsteru. *Courts of Assize* měly také civilní jurisdikci na základě pověření *nisi prius*, což v přeneseném významu znamená, že porotní soudce musí předložené spory vyšetřovat před porotou.¹¹

¹¹ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 411 - 415. ISBN 978-80-7380-043-7.

2.1.4 Absolutní monarchie

Pro středověké soudnictví je příznačný systematicky málo uspořádaný soubor soudů, různé územní, věcné a osobní působnosti. V době panování Tudorovců rozmnožily počet vyšších soudů *Court of Star Chamber*, *Court of High Commission* a některé další.

Starobylost jurisdikce *Court of Star Chamber* (soud Hvězdné komory) zřejmě vyplývala z původní soudní pravomoci *Royal Council*, resp. *Privy Council*, kterou Jindřich VII. v roce 1487 učinil se souhlasem parlamentu základem tohoto soudu. Do původní jurisdikce *Privy Council* patřily případy, které vzhledem k přílišné moci jedné ze sporných stran nebo závažnosti spáchaného činu vyžadovaly zvláštní posouzení. Byly to tedy stížnosti „slabých a bezbranných“ na osoby v takové ekonomické či politické pozici, že řízení před jiným soudem by bylo neúčinné, nebo případy úplatkářství včetně korupce soudců. *Court of Star Chamber* ve složení určitého počtu členů *Privy Council* a dvou vrchních soudců common law bez účasti poroty byl oprávněn přerušit jakýkoliv soudní proces v zemi a převést ho do své kompetence. Mohl kohokoliv nechat zatknout a uvěznit, mohl vyslýchat svědky pod přísahou i bez ní, mohl jako jediný soud v Anglii užít při výslechu torturu a mohl své rozhodnutí učinit i na základě pouze písemného svědectví. Byl to soud mimořádný, zřízený pro stíhání trestních činů proti státu, a jako takový nebyl vázán procesními pravidly common law. Řízení před ním byla inkviziční. Soudil případy vzpoury, křivé přísahy, delikty šerifů a později prošetřoval udělování monopolů a případy neposlušnosti vůči nařízením krále.

Dalším mimořádným soudem byl *Court of High Commission*. Když Alžběta I. roku 1558 nastoupila na trůn, chtěla učinit Anglii natrvalo protestantskou zemí. Musela se proto vypořádat s následky rekatolizačních snah své sestry Marie I. Zákonem o svrchovanosti (*Act of Supremacy*) byla Alžběta I., stejně jako už dříve v roce 1532 její otec, prohlášena za svrchovanou hlavu anglikánské církve. Z toho pro anglického krále vyplývalo oprávnění napravovat omyly, kacířství, schizmata, trestat opovržením hodná jednání a odporné zločiny anglikánského duchovenstva i laických věřících. Tato svá oprávnění královna přenesla na sbor církevních hodnostářů v čele s arcibiskupem canterburským, a tak v roce 1559 vytvořila soud Vysoké komise, který měl předmětné kauzy vyšetřovat, projednávat a trestat. Paleta trestů byla rozmanitá: odvolání duchovního z jeho místa, vězení, pokuty, trest smrti, vyhnanství. V souvislosti se snahou oprostít se co nejlépe od vlivu římskokatolické

církve se zformovala část duchovenstva i věřících, označená pak jako puritáni. Změny, které zavedla anglikánská církev, se puritánům zdály nedostačující a svůj menšinový názor intolerantně prosazovali. Zpochybňovali i královninu autoritu v církvi, a tím i ve státě. Takový stav byl pochopitelně nepřijatelný a Alžběta I. i její nástupce si uvědomovali, že nelze-li dosáhnout kompromisu smírnou cestou, je třeba sáhnout k represivním prostředkům. Je nasnadě, že soud Vysoké komise byl jedním z nich. Problémy puritánů lze shrnout jako otázku prosazení svobody svědomí, která v dalším vývoji splynula se snahou dosáhnout občanské svobody a vymanit se z tyranie, což pochopitelně přivedlo puritány v revoluci na stranu opozice proti králi Karlu I. Soud Hvězdné komory i soud Vysoké komise byly zrušeny v roce 1641 Karlem I.

V době panování Jindřicha VIII. vznikly také další soudy. Soud královských poručenců (*Court of the King's Wards*) projednával záležitosti nezletilých dětí královských tenantů. Poručníkem těchto dětí byl král. Soud dohlížel na správu lenního majetku a příjmy z něj plynoucí. Později k němu byl připojen soud odevzdávací (*Court of Liveries*), do jehož působnosti spadala problematika odevzdání lén poručencům po dosažení zletilosti. Spojením obou soudů vznikl *Court of Wards and Liveries* - poručenský soud (typu „*of record*“), jehož jurisdikce, kromě už zmíněné, zahrnovala také záležitosti osob mentálně zaostalých a bláznů, včetně správy jejich majetku. Král byl poručníkem i těchto osob. V souvislosti s touto problematikou působil u poručenského soudu specializovaný soudce (*Master of Lunacy*), vyšetřující obvykle s porotou duševní stav osob označených za duševně nemocné, poněvadž to bylo důležité z hlediska jejich právní způsobilosti či nezpůsobilosti. Předseda poručenského soudu jmenoval úředníka (*Feodary*), jehož povinností bylo zajistit majetek svěřenců krále, vyměřit a ocenit jej a vybírat veškeré nájemy. *Feodary* také přiděloval ovdovělé královně její vdovské věno. Byl zrušen v roce 1646.

Court of Augmentations of the Revenues of the King's Crown byl soudem přírůstkovým, čímž byly míněny přírůstky k důchodům koruny. Jurisdikce soudu byla věcně omezena a týkala se výlučně majetků církevních fundací, zejména klášterů, které byly zákonem parlamentu převedeny na krále. Sekularizace církevního majetku nastala po roztržce s Římem a konstituování na papeži nezávislé anglikánské církve v roce 1532. Přírůstky královských příjmů z tohoto zdroje byly značné. Královna Marie I. soud sice zrušila, avšak Úřad pro přírůstek spravující tyto majetky existoval ještě dlouho.

Na základě principu *King's peace* byl zřízen soud hofmistra královského dvora - *Court of the Steward of the King's Household*, do jehož jurisdikce náležely všechny případy zrady, vražd, zabití a soubojů, končících krveprolitím, došlo-li k nim v některém královském paláci nebo jiném domě, v němž přebýval král, a v jejich blízkosti. S obdobným cílem zabezpečit královský mír na královském dvoře a v okruhu 20 mil kolem Whitehallu vytvořil Karel II. *Court of the Steward and Marshal*. Vedle trestní měl i civilní jurisdikci, pokud šlo o smlouvy a dluhy, přičemž obě sporné strany patřily ke královskému dvoru. Sídlem soudu byla londýnská čtvrť Southwark; někdy je tento soud označován jako „palácový“.

Vznik anglikánské církve vyvolal řadu změn, k nimž nepochybně patří i fakt, že dosud souběžná jurisdikce *Court of Chancery* a církevních soudů v pozůstalostních věcech se začala přesouvat na kancléřský soud. Koncem 17. století bylo potvrzování závětí a darů zemřelých zcela v jeho rukou.¹²

2.2 Vývoj advokacie

2.2.1 Počátky vývoje advokacie

Od 13. století se v rámci common law začaly formovat základy anglických právnických profesí, které jsou pro svůj charakter považovány za jeden ze základních znaků právní kultury common law a zároveň za jeden z hlavních důvodů, proč nebylo anglické common law ovlivněno římským právem tak, jak se tomu stalo na kontinentu.

Nejprve došlo ke konstituování soudcovského stavu. Již od 12. století se soudci zvaní *justiciarii* vydělili od ostatních králových rádců a získali významné postavení jak v nejvyšších soudech common law, tak i jako „pojízdni soudci“.

Zpočátku byli královskými soudci i duchovní, mezi nimiž si získal významné postavení zejména Martin de Pateshull, děkan katedrály Sv. Pavla v Londýně.

Pokud se stal nějaký právník soudcem, musel přestat obhajovat u soudu, mohl však dávat soukromé právní rady.

¹² SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 427 - 429. ISBN 978-80-7380-043-7.

Již na počátku 13. století se u anglických soudů setkáme s právníky, kteří u nich zastupovali strany. Byli označováni jako tzv. *pleaders*, *attorneys* či *essioners* - tj. osoby, které měly formálně před soudem nepřítomného omluvit. Profesionální právníky si vynutilo zejména používání právnické francouzštiny a nutnost ovládat stále složitější procesní stránku common law. Od druhé poloviny 13. století se objevily i první předpisy, které regulovaly vznik profese.

V roce 1275 byl vydán První Westminsterský statut z roku, který hodlal trestat ty právníky, kteří by se dopustili podvodu, a o pět let později byla vydána podrobná pravidla pro zastupování před londýnským městským soudem. Obdobné zřejmě postupoval i Soud obecných pří. Zajímavé je, že původně právníky, kteří mohli zastupovat klienty před jejich soudy, vybírali soudci příslušného soudu a před soudem mohla působit jen profesně zdatná osoba, která složila slib. Již od počátku se objevil rozdíl mezi těmi právníky, kteří byli považováni za „*pleaders*“ (nebo také *narratores*) a působili jako zástupci před soudem, a „*attorneys*“, kteří se spíše soustřeďovali na poskytování právních rad.

Dohled nad právnictvím byl na počátku 14. století svěřen královským soudcům a zvláštním královským rádcům, jejichž „status a titul“ (*status et gradus*) zněl *serjeants at law* - seržanti práva, ty na základě doporučení soudců Soudu obecných pří jmenoval podle potřeby král. Znakem jejich jmenování bylo nošení bílé hedvábné čepice zvané coif. Stali se tak právníky, kteří před soudem Obecných pří monopolně zastupovali strany. Jen někteří z nich působili i u soudu Královské lavice. Jejich argumentace byla založena na citacích a odlišování se od minulých případů. Z nich se poté vyvinula profese barristerů.

Jedni z předních anglických právníků své doby, Roger Huscarl a Lawrence de Brok, se jako seržanti práva stali v první polovině 13. století soudci a započali tak tradici, že právě z řad „*serjeantů*“ se poté vybírali královští soudci. Jednalo se o významný předěl, neboť díky této skutečnosti měli angličtí královští soudci skutečnou profesionální zkušenost s právem ještě předtím, než byli jmenováni k soudu. Ve 14. století se pak soudcem soudu Obecných pří, Královské lavice a pojízdných soudů nemohl stát nikdo mimo stav seržantů práva. Seržanti práva však ztratili tuto exkluzivitu v 16. století, kdy byli za soudce jmenováni i právníci působící u jiných soudů.

Již ve 13. století je možno se u nejvyšších soudů common law setkat se zvláštním systémem výuky práva přímo v právní praxi. U soudů ve Westminsteru byly totiž zbudovány galerie, na nichž mohli pozorovat průběh procesu zájemci

o právnické povolání. Začali být označováni za „učně práva“ - *apprenticcs at law*. Právě z nich se rekrutovali právníci, kteří působili po určité době právo (pokud se nestali seržanty) u soudu Královské lavice, u Kancléřského soudu, u nižších či městských soudů či kteří poskytovali právní rady mimo vlastní soudnictví.

Počátkem 14. století se pak začal budovat po staletí fungující systém praktického vzdělávání praktikujících anglických právníků. Ten byl založen na systému právnických kolejí zvaných *Inns*¹³, kde osoby zájímající se o právnickou profesi původně společně bydlely, učily se a diskutovaly. Nejnižším stupněm byly koleje kancléřství - *Inns of Chancery*, kde zájemci o právnickou profesi získávali první praktické zkušenosti, zkoušeli si mezi sebou jednotlivá stádia procesu (*moots*) a studovali užití jednotlivých writů. Na počátku 16. století bylo těchto nižších kolejí, souhrnně nazývaných *Inns of Chancery*, devět.

Teprve poté mohli být zapsáni na některou z vyšších kolejí (stali se tzv. *inns barristery*), které se označovaly také jako *Inns of Court*.

Právo se však vyučovalo v Anglii také na univerzitách, a to v Oxfordu a Cambridgi. I když obě nejstarší univerzity měly svá právnická studia, jednalo se výlučně o výuku kanonického a římského práva. Většina jejich absolventů tak mířila především do církevní správy, popřípadě k církevním soudům a k soudu Admirality. Přesto však anglické prostředí vychovalo jednoho z největších znalců středověkého římského práva, kterým byl oxfordský učitel Vaccarius.¹⁴

2.2.2 Vývoj advokacie v 16. století

V 16. století došlo k dalšímu rozvoji původních procesních forem, zejména writů. Nejvýznamnější změnou bylo zavedení nejen ústní, ale i písemné formy zahájení procesu, a to především u soudu Královské lavice. Další změnou byla větší pružnost při využívání poroty pro rozhodování dílčích otázek a zavedení možností, jak zvrátit i rozhodnutí poroty, zejména v civilních věcech (např. návrh na nové projednání - *motion for a new trial*). Porota již přestala být pokládána za neomylnou a kromě případů zjevného manipulování s porotou se možnost zvrátit její rozhodnutí v 17. a 18. století dále rozšířila. To souvisí i s tím, že se v 16. století také

¹³ *Inns* byly původně hostince, měšťanské domy, ale i původní sídlo templářů.

¹⁴ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde, 2007. Vysokoškolské právnické učebnice. s. 74 - 77. ISBN 978-80-7201-688-4.

ustálila možnost, aby se rozhodnutí soudu mohla přezkoumat vyšší instancí, a to nejprve na základě tzv. *writ of error*, tedy zkoumání, zda v soudních spisech není zaznamenána nějaká zjevná procesní chyba. Od hrabských a městských soudů a od soudu Obecných pří směřovalo toto původní odvolání k soudu Královské lavice. U vrchnostenských soudů se podobně připouštělo přezkoumání jejich rozhodnutí soudem Obecných pří. Od soudu Královské lavice a od soudu *Exchequer* se poté ustálilo odvolání ke Sněmovně lordů. Určité funkce odvolací instance si však i nadále ponechal panovník a jeho Tajná rada - *Privy Council*.

U právnických povolání dochází v 16. století k dalšímu rozvoji. Dřívější dominantní postavení seržantů práva u soudu Obecných pří je postupně oslabováno nárůstem významu právníků, kteří praktikovali právo i u jiných soudů, zejména u soudu Královské lavice a u Kancléřského soudu. Právě v této době se objevují pokusy regulovat profesi, které se začalo říkat „*barrister at law*“. Pro její vývoj si až do občanské války roku 1641 udržely rozhodující význam *Inns of Court*. Kromě toho se již od počátku 16. století objevuje další typ právnícké profese, označované jako „*solicitor*“. Jejím úkolem bylo dávat právní rady ve složitém právním systému. Zpočátku se nejednalo o uzavřenou skupinu právníků a „*solicitorem*“ mohl být i mladý právník, který se hodlal stát barristerem. Postupně do 17. století se ze *solicitorů* vyvinula specifická profese, jejímž úkolem bylo nejen poskytování právních rad, ale i zastupování klientů v každodenních záležitostech mimo soud a příprava právních dokumentů.

Kromě toho se v 16. století ustálily i úřady, kde mohli profesionální právníci působit. Nejdůležitějším samozřejmě byl výkon funkce soudce obou nejvyšších soudů *common law* či v soudu *Exchequer*. I když i nadále byli vybíráni především z řad seržantů práva, v 16. století se objevily i případy barristerů působících u jiných soudů, kteří se stali nejvyššími královskými soudci. Kromě funkce soudce existovaly i placené úřady královských zástupců (*attorneys*) a rádců (*counsels*) u soudu Obecných pří a soudu Královské lavice. Znakem jejich funkce byl černý hedvábný talár - *silk gown*. Nejvýznamnější z nich byl *attorney-general*, kterého doplnil i úřad generálního královského *solicitora*. Právníci však měli velké množství působností i u nižších a samozřejmě také u městských soudů.¹⁵

¹⁵ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde, 2007. Vysokoškolské právnícké učebnice. s. 88 - 89. ISBN 978-80-7201-688-4.

3. Historický náhled Viktoriánské éry

V roce 1837 nastoupila na trůn královna Viktorie (1819 – 1901). Tato britská královna je se svou 64 let trvající vládou nejdéle panujícím britským či anglickým panovníkem v dějinách. Během její vlády se Velká Británie stala industriální velmocí s obrovskými koloniálními državami. Sama královna je pak svým životem přímo symbolem tohoto období s jeho důrazem na rodinné hodnoty i měšťáctví.

Doba vlády královny Viktorie je nazývána viktoriánským obdobím. To je charakterizováno imperialismem a průmyslovým rozvojem Velké Británie, díky němuž se nejmocnější silou ve státě stal nový střední stav majitelů továren a obchodníků.¹⁶

V tzv. středním viktoriánském období dosáhla Velká Británie vrcholu svého liberalismu. Byla to éra prosperity, která byla založena v době rapidního ekonomického růstu, umocněného průmyslovou revolucí. Anglie byla průmyslovým vůdcem světa a tento fakt měla symbolizovat Velká výstava konaná v Londýně v roce 1851.

Anglie byla označována za „dílnu světa“. Horní a střední třídy bohatly. Mnozí lidé z nižších tříd naopak žili v neuvěřitelné bídě. Rychlost britské industrializace udělala z Velké Británie nejprůmyslovější a nejmocnější zemi na světě. Británie měla také status centra finančního kapitalismu. Britské impérium bylo to největší, jaké kdy existovalo; zahrnovalo více než 25% světového obyvatelstva a rozlohy.¹⁷

3.1 Politické poměry v Anglii

V Anglii samé přešla v 19. století rozhodující moc z parlamentu na vládu, jež byla vybírána z představitelů nejsilnější politické strany, a to toryové a whigové. Zastupovaly zájmy velkostatkářské šlechty a velké finanční průmyslové buržoazie, takže se podstatně od sebe nelišily. Strana toryů se později přejmenovala

¹⁶ JŮZLOVÁ, Jana a Radek DIESTLER. *Velcí panovníci Evropy: 100 nejvýznamnějších císařů, králů a knížat evropských dějin*. Praha: Knižní klub, 2008. Universum (Knižní klub). s. 200 - 201. ISBN 978-80-242-2308-7.

¹⁷ CLIL ve výuce dějepisu [online]. MŠMT, 2012 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://www.clil.cz/files/Djepis%20AJ%20CLIL%20DATABASE.pdf>

na tzv. konzervativní stranu, kdežto whigové si začali říkat liberální. Obě politické strany však již přece jen musely více počítat s míněním širokých vrstev, a hlavně s nejpočetnější složkou anglického národa, dělnictvem. Za panování královny Viktorie se konzervativci a liberálové několikrát vystřídali ve vládě. Konzervativci usilovali zvláště o rozšíření světového panství Anglie a o upevnění jejího velmocenského postavení, kdežto liberálové se spíše snažili rozřešit palčivou otázku irskou.¹⁸

Viktoriánská Anglie měla výborné, byť rozdílně orientované politiky. Nejproslulejšími a nejvýznamnějšími byli dva velcí rivalové liberál William Ewart Gladstone a konzervativec Benjamin Disraeli. Byla to doba velkých vnitropolitických reforem, vzniku nových zákonů (zákon o reformě volebního práva, zákon o podnikatelích, zákon upravující pracovní dobu dětí i dospělých) a také velkých střetů se silícími projevy irského osvobozenického boje.¹⁹

V letech 1868-1874 byla v Anglii u moci liberální strana. Její vůdce William Gladstone, pocházející z rodiny liverpoolských velkoobchodníků, byl několik desítek let vůdcem a ideologem anglického liberalismu. Liberálové soudili, že Anglie jako jediná průmyslová velmoc bude i v mezinárodní politice hrát rozhodující úlohu. Z toho vyplývalo, že Anglie nesmí uzavírat dlouhodobá spojení nebo vstupovat do bloků s jinými mocnostmi.

V parlamentních volbách roku 1874 byla liberální strana poražena, takže k moci se dostali konzervativci v čele s Benjaminem Disraelem. Konzervativci prováděli vnitřní politiku pod heslem boje proti „neodpovědnému individualismu“ liberálů. Disraeli pokrytecky obviňoval liberály, že omezováním státních zásahů do „hospodářského života“ vydávají dělníka napospas podnikateli. Po příchodu k moci udělali konzervativci řadu opatření v sociálním zákonodárství, aby rozšířili a upevnili svůj vliv v zemi. Jeden z prvních kroků Disraeliho v zahraniční politice udělal z tohoto muže modlu vládnoucích tříd Anglie.

O rok později, v roce 1876 byla královna Viktorie prohlášena za císařovnu Indie a volby roku 1880 přinesly vítězství opět liberálům a Gladstone vytváří vládu.

V červnu 1885 byla Gladstonova vláda svržena hlasy konzervativců a Irů. Avšak konzervativní vláda se udržela jen půl roku. V parlamentních volbách roku

¹⁸ CHARVÁT, Jaroslav. *Světové dějiny: učebnice pro 1. a 2. ročník gymnázií a 1. ročník středních odborných škol*. 6. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. s 370.

¹⁹ ČORNEJ, Petr et al. *Evropa králů a císařů: významní panovníci a vládnoucí dynastie od 5. století do současnosti*. 2. vyd. Praha: Ivo Železný, nakladatelství a vydavatelství s.r.o., 2005. s 374. ISBN 80-237-3941-7.

1885 dostali liberálové o něco více míst v parlamentě, takže Gladstone znovu vytvořil vládu. Nová Gladstonova vláda si znovu zajistila v parlamentě podporu irských poslanců. S Gladstonovým jménem spojovali mnozí lidé naději na urovnání irské otázky. Avšak projednávání této otázky v parlamentě rázem rozhodlo o osudu Gladstonovy vlády a zasadilo ránu celé staré liberální straně.

Přechod liberálních unionistů ke konzervativcům značně posílil konzervativní stranu. Tato strana vytvořila novou vládu a celých dvacet let držela ve svých rukou politickou moc.²⁰

Britská královna Viktorie zemřela ve dvaosmdesáti letech. Její vláda, trvající od roku 1837, přesáhla více než dvě generace. Tato dlouhotrvající vláda v sobě zahrnovala jak těžké sociální otřesy, tak hospodářský a politický vzestup, kdy se Velká Británie stala světovou velmocí.

Královna Viktorie představovala v době vnitřních a zahraničněpolitických změn ve Velké Británii prvek kontinuity. Ve veřejnosti mimořádně oblíbená panovnice upevnila pozici koruny a stávala se stále více symbolem britského impéria. Ačkoliv se přikláněla ke konzervativcům okolo Benjaminu Disraeliho a Roberta Salisburyho, přispěla svou chytrou politickou zdrženlivostí k prohloubení britského parlamentního systému a demokratizaci země.²¹

²⁰ GUBER, Aleksandr Andrejevič. *Dějiny světa. Díl. 7.* 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1965. s. 52 - 56.

²¹ HARENBERG, Bodo. *Kronika lidstva.* 8. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2011. s. 823. ISBN 978-80-7321-601-6.

4. Justice ve viktoriánské Anglii

Výkon soudnictví patří již od nepaměti k nejvýznamnějším funkcím státu. Hlavním úkolem soudů je zákonem stanoveným způsobem poskytovat ochranu právům. To vyplývá ze základních funkcí právního státu spočívající v garantování práva na soudní ochranu. Tedy každý člověk má mít svobodný přístup k soudům. Podíváme-li se na tento problém historicky, zjistíme, že nejstarším právním dokumentem, v němž bylo zakotveno právo na soudní ochranu, je pravděpodobně *Magna Charta Libertatum* z roku 1215. Z toho vychází i další anglické ústavní dokumenty, zejména *Habeas Corpus Act* z roku 1679 a *Bill of Rights* z roku 1689. Právo na soudní ochranu bylo zakotveno i ve francouzských a amerických ústavních normách, a to zejména ve francouzské ústavě z roku 1791 a dodatcích V - VII Ústavy Spojených států amerických z roku 1791.²²

Ve viktoriánské Anglii se soudy rozdělují soudy na dva základní typy: vyšší soudy a nižší soudy. Nižší soudy mají jednu funkci, a to rozhodovat spory, zatímco vyšší soudy mají i funkci etické hodnoty, protože jenom ony reprezentují anglickou soudní moc.

Hlavním důvodem na uznání soudní moci v Anglii je charakter anglického práva, které se dodnes zakládá na soudních rozhodnutích. Koncepce soudní moci se v Anglii udržela vlivem více činitelů, a to zejména mimořádnou koncentrací soudců vyšších soudů a vynikající osobní autoritou soudců, která vyplývá již z jejich výběru. Soudní moc se soustřeďuje v Londýně v rukou velmi omezeného počtu soudců. Soudci se v Anglii vybírali vždy mezi advokáty a jmenování soudcem vyššího soudu se považovalo za skvělý úspěch a završení úspěšné kariéry advokátního povolání. Angličtí soudci byli tedy vynikajícími osobnostmi, které bezpochyby značně přispěly k upevnění soudní moci.²³

V roce 1825 byl vydán zákon upravující výběr porotců. Podle něj mohli být porotci angličtí občané, muži i ženy starší 21 let a mladší 65 let. V roce 1846 došlo k zásahu do soustavy nižších soudů, pro civilní řízení, poněvadž místních soudů bylo poměrně mnoho.²⁴

²² SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie: vysokoškolská právnícká učebnice*. 1. vyd. Praha: Linde, 1997. s. 16. ISBN 80-7201-051-4.

²³ DAVID, René. *Anglické právo*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1972. s. 29.

²⁴ KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 202. ISBN 80-210-0607-2.

V soudnictví došlo k podstatným změnám v polovině 19. století. Stalo se tak na základě zákonů o soudech a soudním řízení z let 1852 – 1860. Na základě o procesu obecného práva soudit také podle tzv. spravedlnosti. Zákony o kancléřském soudě směřovaly naopak k tomu, aby kancléřský soud mohl soudit také podle obecného práva, nikoli jen podle „spravedlnosti“. Celková tendence těchto zákonů směřovala zjevně ke sblížení dosud značně izolovaných soustav obecného práva a spravedlnosti.²⁵

Velkou změnu a významné zjednodušení soustavy vyšších soudů zavedla reforma provedená *Judicature Acts* – zákony o soudnictví z let 1873, které vstoupily v platnost v roce 1875. Byly sloučeny dosud odlišné královské vyšší soudy common law i soudy equity²⁶.

Vztahy mezi common law a equitou se tím změnily, ale zásadní odlišení přetrvávala. Všechna kolegia Nejvyššího soudu mohla od té doby vést řízení podle common law i podle equity. Neznamenalo to však, že by soudci ovládali obojí proces, specializovali se i nadále na řízení podle common law nebo podle pravidel equity. Jako dodatek *Judicature Acts* byl vydán Jednotný soubor procesních pravidel, tj. *Rules of the Supreme Court*, zkratka R. S. C., který je průběžně revidován a každoročně uveřejňován v *Annual practice*, známý také jako *White Book*. Všechny procesní postupy jsou pečlivě komentovány na konkrétních případech. V tzv. *Green Book* jsou každoročně uveřejňována procesní pravidla hrabských soudů, tj. *County Courts Rules*.

Vznikl jediný Nejvyšší soudní dvůr - *The Supreme Court of Judicature*, který měl dva stupně: Vysoký soudní dvůr - *High Court of Justice* - a Odvolací soudní dvůr - *Court of Appeal*.

High Court of Justice byl rozdělen na tři kolegia. *The King's Bench Division*, *The Chancery Division*, *The Probate, Divorce a Admiralty Division*.²⁷ Tyto vznikly tak, že tři nejvyšší soudy common law - *Court of Commons Pleas*, *Court of King's Bench* a *Court of Exchequer Chamber* - byly zrušeny a jejich jurisdikci převzalo *The King's Bench Division*. Obdobně zanikl *Court of Chancery* a jeho jurisdikce přešla na *The Chancery Division*. Třetí kolegium převzalo

²⁵ BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. s. 182. ISBN 80-86898-20-2.

²⁶ Vztahy mezi common law a equitou se tím změnily, ale zásadní odlišení přetrvávalo. Všechna kolegia Nejvyššího soudu mohla od té doby vést řízení podle common law i equity a soudci se podle nich nadále specializovali.

²⁷ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 442. ISBN 978-80-7380-043-7.

jurisdikci několika soudů. Byly to *Court of Probate, Court for Divorce a Matrimonial Causes a High Court of Admiralty*.²⁸

Pokud se soudců dotýká, ti byli dlouho považováni za panovníkovy služebníky. Není se ostatně ani příliš co divit, když jím byli placeni a jmenováni a v rámci jeho uvážení případně i suspendováni (*at the pleasure of the king*). Z uvedeného pak vyplývá, že - řečeno moderně - se soudcovskou nezávislostí to dlouho nebylo valné (tento moment se ostatně průběžně stále - a zejména v bouřlivém 17. století - vrací). Přesto se zároveň stále více prosazuje i nové progresivní nazírání - transformace ideje osobního závazku vůči panovníkovi v myšlenku loajality vůči „*nadosobní Koruně a královskému common law*“.²⁹

4.1 Nižší soudy

Organizace nižších soudů je celkem odlišná. Závisí od toho, zda jde o soudnictví občanskoprávní, trestněprávní anebo administrativní.

Až do poloviny 19. století byla velmi složitá problematika občanskoprávní. Neexistoval vlastně nějaký systém, v Anglii jsme mohli najít množství místních anebo osobních soudů s různými názvy, jejichž kompetenci a podmínky činnosti určovala osobní listina, vydaná pro každý soud.³⁰

Po reformě soudů v roce 1846 vznikly *County Courts* - hrabské soudy. Tyto neměly nic společného s administrativním rozdělením na hrabství (*shire*), která byla svou rozlohou větší. Území Anglie a Walesu bylo rozděleno na více než čtyři sta „soudních hrabství“ a v každém byl zřízen *County court*, který měl ve svém obvodu civilní jurisdikci. Byl tvořen profesionálním *soudcem* vybraným z řad barristerů, jmenovaným doživotně, a zapisovatelem (*registrar*), kterým býval obvykle místní solicitor. Porota, která původně byla účastna v každém procesu, se v civilním řízení začala postupně omezovat. Tento trend vedl ke stavu, že u některých sporů se stala porota obligatorní, např. u náhrady škody, pomluvy, nedodržení slibu manželství

²⁸ VOJÁČEK, Ladislav et al. *Právní dějiny 2. Státy západní Evropy a USA*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 329 - 332. ISBN 80-210-2073-3.

²⁹ KINDL, Vladimír. *Právní stav a právní profese v minulosti*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 97. ISBN 978-80-7552-030-2.

³⁰ DAVID, René. *Anglické právo*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1972. s. 36.

a u množství jiných rozhodoval soudce bez poroty. Počet jmenovaných soudců k počtu hrabských soudů byl v poměru 1:4, takže soudci přejížděli mezi jednotlivými soudy, které zasedaly v pravidelných intervalech. Tento postup byl možný také díky tomu, že celá příprava civilního řízení až do hlavního řízení probíhala pod dohledem zapisovatele a některé věci mohly skončit v jeho kompetenci, bez účasti soudce.³¹ Dodnes je takových soudů 406. Počet soudců je ovšem značně menší. Stejně jako soudci Nejvyššího soudního dvora, i soudci okresních soudů se vybírají z řad advokátů a jsou jmenováni doživotně. Ve věku 72 let odchází do důchodů.³²

Okresní soudy mají rozsáhlou pravomoc, stanovenou zákonem, obzvlášť ve věcech týkající se common law.

Trestní řízení probíhalo jako dříve ve dvou etapách před smírčími soudci, čtvrtletními soudy a porotními soudy s předsedajícím soudcem Královny lavice. Vrátila se praxe dělení trestních činů na větší a menší delikty. Větší delikty (*indictable offences*) soudily soudy čtvrtletní a porotní. Menší delikty (*petty offences*) soudily soudy smírčí.³³

Vedle hrabských soudů tvořily nadále soustavu nižších soudů common law *Courts of Assize* a *Courts of Quarter Sessions* s trestní jurisdikcí a *Magistrates Courts* - smírčími soudy s civilní i trestní působností.³⁴

Náprava nesprávných či vadných rozhodnutí soudů common law byla možná pomocí revize nebo apelace a některé tvrdosti zmírňovala equity. Bylo však možné napravit nesprávná či vadná rozhodnutí kancléřského soudu? Od roku 1675 bylo možné podat rekurz ke Sněmovně lordů, ovšem v takovém případě rozhodoval lord kancléř spolu s několika *law lords*; tedy tatáž osoba se účastnila rozhodování o stížnostech vůči rozsudkům, které předtím vydala. Stojí za zmínku, že když na počátku 19. století byl ve funkci lord Eldon, který byl takřkajíc „posedlý démonem otálení“ byla převážná většina rekurzů odsouzena k zapomenutí. Změna byla nutná. Prvním krokem bylo jmenování dvou místokancléřů, kteří mohli převzít

³¹ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 442. ISBN 978-80-7380-043-7.

³² DAVID, René. *Anglické právo*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1972. s. 37.

³³ KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 203. ISBN 80-210-0607-2.

³⁴ VOJÁČEK, Ladislav et al. *Právní dějiny 2. Státy západní Evropy a USA*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 329. ISBN 80-210-2073-3.

a vykonávat některé soudní činnosti lorda kancléře. Dalším krokem bylo v roce 1851 jmenování dvou soudců odvolacího soudu kancléřství (*Lords Justices of Appeal in Chancery*), kteří vykonávali nové slyšení ve věci předložené jedním z místokancléřů.³⁵

V anglickém soudnictví se nevyskytuje instituce prokuratury. Platí zásada, že žalobu i v trestních věcech může podat každý občan. Podle anglického pojetí by prokuratura komplikovala spravedlnost, jelikož postavení prokurátora na úrovni soudce porušuje rovnoprávnost mezi obžalobou a obhajobou, která je pro objektivní rozsudek nezbytná.³⁶

4.2 Vyšší soudy

Původně bylo v Anglii mnoho druhů vyšších soudů. Byly to soudy common law, potom soudy, které aplikovaly pravidla equity, a další působili v oblasti církevního práva. Tato různorodost soudů, které byly navzájem špatně koordinované, způsobovaly pouze komplikace a zbytečné náklady.³⁷

Mezi soudy common law a equity existovalo určité propojení, což přinášelo těžkosti a nesnáze. Částečnou pomoc poskytla opatření z padesátých let. *Act of Common Law Procedure* z roku 1854 umožnil soudcům common law používat v některých případech omezující soudní příkaz - *injunction* a zákon o změnách a doplňcích - *Chancery Amendment Act* z roku 1858, který umožnil kancléřskému soudu nařídit zaplacení způsobených škod. Obrazně řečeno, došlo k „zapůjčení“ nástrojů k prosazení spravedlivých nároků jedince, dosud výlučně užívaných pouze v procesu common law nebo equity. Po tomto sblížení znamenalo zřízení *The Supreme Court of Judicature* v roce 1873-1875 jako jediného Nejvyššího soudu aplikujícího pravidla equity i common law odstranění zmíněných problémů. Nicméně jeho největší význam spočíval ve zjednodušení celé soudní organizace.³⁸

³⁵ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 445. ISBN 978-80-7380-043-7.

³⁶ VOJÁČEK, Ladislav et al. *Právní dějiny 2. Státy západní Evropy a USA*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 334. ISBN 80-210-2073-3.

³⁷ DAVID, René. *Anglické právo*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1972. s. 32 - 33.

³⁸ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 445. ISBN 978-80-7380-043-7.

Jak již bylo výše uvedeno, po reformě *Judicature Acts* vznikl jediný Nejvyšší soudní dvůr *The Supreme Court of Judicature* se dvěma stupni:

- Vysoký soudní dvůr *High Court of Justice*
- Odvolací soudní dvůr *Court of Appeal*

Proti rozhodnutím jednotlivých kolegií bylo možné buď se odvolat k Odvolacímu soudnímu dvoru, nebo výjimečně podat stížnost - *rekurz* - přímo ke Sněmovně lordů. Obvykle se podával *rekurz* ke Sněmovně lordů až proti rozhodnutí *Court of Appeal*, což omezovala podmínka souhlasu Odvolacího soudního dvora.³⁹

Sněmovna lordů (*House of Lords - Appellate Committee*) zaujímá v anglickém soudnictví historicky významné postavení. Je oprávněna přezkoumávat rozhodnutí Vysokého soudu a Apelačního soudu, ale pouze s jejich povolením. Sněmovna lordů však rozhoduje i jako soud prvostupňový, a to o případech narušení parlamentních výsad, například projevy nevážnosti k Sněmovně a o trestných činech spáchaných v budově sněmovny.⁴⁰

4.2.1 Vysoký soudní dvůr – High Court of Justice

Vysoký soudní dvůr vznikl jako soud souběžně prvostupňový a odvolací pro věci civilní, ne však trestní, s působností pro celou Anglii a Wales. Spory souzené Vysokým soudním dvorem v Londýně v prvním stupni mohly být zahájeny před jeho expoziturami nacházejícími se ve 117 městech. Teprve veřejné přelíčení se konalo v Londýně.⁴¹

Vysoký soudní dvůr působí jako soud prvoinstanční a ve vztahu k soudům nižším jako soud apelační. *High Court of Justice* je *ratione causae* rozdělen do tří oddělení (divizí), a to:

³⁹ VOJÁČEK, Ladislav et al. *Právní dějiny 2. Státy západní Evropy a USA*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 330. ISBN 80-210-2073-3.

⁴⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie: vysokoškolská právnícká učebnice*. Praha: Linde, 1997. s. 62. ISBN 80-7201-051-4.

⁴¹ VOJÁČEK, Ladislav et al. *Právní dějiny 2. Státy západní Evropy a USA*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 330. ISBN 80-210-2073-3.

- *King's Bench Division* (kolegium královny lavice), což je soud, který je jakožto následovník královských soudů příslušný zejména pro spory vzešlé z obligací, a to jak smluvních, tak i z civilní odpovědnosti;
- *Chancery Division* (kolegium kancléře), které je jakožto následovník soudů kancléřských příslušné zejména pro věci pozemkového vlastnictví, trustů, obchodních společností, úpadků;
- *Probate, Divorce and Admiralty Division* (kolegium pozůstalostí, rozvodů a námořních záležitostí) rozhoduje o věcech, které se nespravovaly ani common law ani equity, nýbrž zejména právem kanonickým.

Z historického vzniku *King's Bench Division* a *Chancery Division* vyplývá, že první z obou soudů rozhoduje převážně podle common law a druhý podle equity. Dnes ovšem rozhranění aplikace common law a equity již není tak výlučné jako v dřívější historii a *King's Bench Division* může, pokud je to třeba, ve věci, pro kterou je *ratione causae* příslušná, použít i equity a obdobně *Chancery Division* může použít common law. Třetí kolegium převzalo jurisdikci několika soudů. Byly to *Court of Probate*, *Court for Divorce and Matrimonial Causes* a *High Court of Admiralty*.⁴²

Pozůstalostní záležitosti, jako potvrzování testamentů, legátů, správa pozůstalosti atd., původně náležely do kompetence církevních soudů. V 18. století byla správa pozůstalostí už plně v rukou kancléřského soudu. Církevní soudy s okleštěnou působností fungovaly až do poloviny 19. století, kdy jejich jurisdikci převzaly nové soudy. V roce 1857 zřídil *Act of Probate* - zákon o pozůstalostech, resp. o dědictví, *Court of Probate*, se sídlem v Londýně, který až do roku 1875 řešil veškeré pozůstalostní záležitosti.

Dalším soudem, který vznikl v roce 1857 a převzal jinou jurisdikci církevních soudů, byl *Court for Divorce and Matrimonial Causes* - soud rozvodový a pro věci manželské. Vznik a zánik manželství byl totiž sekularizován, čímž přestal být záležitostí církevního práva i soudů. Také jeho jurisdikce přešla v roce 1875 na Nejvyšší soudní dvůr. V roce 1836 byl zaveden civilní sňatek, snoubenci si mohli vybrat, zda uzavřou manželství církevní, nebo civilní formou. V roce 1857 byl rozvod od stolu a lože doplněn zavedením rozluky; manželství tak mohlo zaniknout, což rozvod neumožňoval. Odebrání „světské“ jurisdikce církevním

⁴² KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C.H. Beck, 1996. Beckovy právní učebnice. s. 168 - 169. ISBN 80-7179-089-3.

soudům neznamenal jejich zánik. Anglikánská církev se řídí církevním právem, které aplikují církevní soudy vůči církevním hodnostářům, event. laickým věřícím, vzniknou-li spory týkající se církevního majetku nebo kolize v záležitostech víry či liturgie, případně rozhodují o disciplinárních přestupcích.

Z bývalých vyšších soudů (před roky 1873-1875) se zachovaly dva, a to v Durhamu a Lancasterském vévodství. Měly stejnou působnost jako kolegium kancléře Nejvyššího soudního dvora a proti jejich rozsudkům bylo možné se odvolat k Odvolacímu soudnímu dvoru.⁴³

O odvoláních proti rozhodnutím jednotlivých divizí *High Court of Justice* rozhoduje *Court of Appeal*.

4.2.2 Odvolací soudní dvůr – Court of Appeal

Odvolání proti rozhodnutím jednotlivých divizí se podávala k Odvolacímu soudnímu dvoru (*Court of Appeal*), který je součástí Nejvyššího soudního dvora. Výjimečným opravným prostředkem proti rozhodnutím *Court of Appeal* byl rekurz ke Sněmovně lordů. V tom případě se rozhodovalo v tříčlenném senátu tvořeném *Law-Lords*, což byli soudci jmenovaní lordy nikoli lordi dědiční. Ke Sněmovně lordů bylo možné se odvolat i z rozhodnutí Vysokého soudního dvora.⁴⁴

Možnost nápravy vadných nebo jinak nesprávných rozsudků cestou odvolání se v celé soudní soustavě stala realitou až v průběhu 19. století. Předtím, než byly nižší soudy postupně obsazeny soudci z povolání, nebylo odvolání jako přezkoumání celého procesu, právní i skutkové otázky soudem vyšší instance možné. Uskutečňovala se pouze revize (*review*), kterou vyšší soudy uskutečňovaly na základě tzv. *prerogative writs*. Smířící soudci jako laici rozhodovali více podle svého citu pro spravedlnost než přesně podle práva. Proto se revize zabývala kontrolou správného chování soudce, zda nepřekročil nebo nezneužil svou pravomoc v procesu, který předcházel napadenému rozsudku. Pokud bylo zneužití moci (*misconduct*) soudcem zjištěno, rozsudek mohl být zrušen. Revize se zaměřovala na kontrolu subjektů výkonu moci soudní s cílem udržet autoritu soudů.

⁴³ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 444. ISBN 978-80-7380-043-7.

⁴⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie: vysokoškolská právnická učebnice*. Praha: Linde, 1997. s. 58. ISBN 80-7201-051-4.

Opravné řízení podle common law nemělo zpochybňovat *verdict* poroty, protože by to mohlo vést k podlomení jejího postavení a významu, což nebylo žádoucí. V odvolacím řízení vyšší soud proto přezkoumával pouze postup a rozhodování soudce, tedy právní problematiku procesu. Právní vada, omyl, se brala v úvahu jen tehdy, byla-li patrná z předloženého spisu. Jen výjimečně, když se výrok poroty zakládal na omylech, které vnesl do procesu soudce (např. nesprávně poučil porotu, dovolil nepřípustné důkazy), byl výrok poroty zrušen a soudce druhé instance nařídil znovu vykonat hlavní přelíčení před novou porotou.

Podle equity vydané rozsudky díky neúčasti porot a písemnosti řízení byly v odvolacím řízení kompletně přezkoumávány. Přešetřila se otázka právní i skutková. V roce 1875 byly v *High Court of Justice* spojeny soudy common law i equity a byla zavedena jednotná pravidla řízení. Nicméně soudci *Court of Appeal*, specializovaní na common law, neopustili svůj názor na to, co má být v odvolání zkoumáno, stejně jako soudci specialisté na equity.

Ke Sněmovně lordů se nepodávalo odvolání, nýbrž rekurz - stížnost. Lordi se při svém rozhodování opírali o skutkový stav konstatovaný napadeným rozsudkem a přezkoumávali právní problematiku. Rekurz adresovaný Sněmovně Lordů byl vlastně žádostí o kasaci - zrušení předmětného rozsudku. Soudy s odvolací jurisdikcí mohly napadnutý rozsudek buď potvrdit, nebo změnit. Za určitých okolností ho mohly úplně zrušit, nebo zrušit a nařídít nové řízení.⁴⁵

Odvolací soud byl vytvořen v roce 1875 a rozdělen do dvou stálých oddílů – občanský oddíl (který byl pro rodinné případy, jakož i řadu občanskoprávních odvolání) a trestní oddíl, který byl určen k odvolání v trestných věcech.

Před rokem 1875 bylo mnoho soudů, které se zabývaly odvoláním, jako například *The Court of Exchequer Chamber*. Nárůst počtu a složitosti případů, v návaznosti s průmyslovou revolucí vedl ke jmenování *The Royal Commission* a *The Judicature Commission*, která měla za úkol prozkoumat fungování soudnictví a připravit návrh na její reformu. První zpráva z roku 186 doporučila nahradit stávající soudy novým Nejvyšším soudem (*High Court*) a Odvolacím soudem (*Court of Appeal*).

V době, kdy byl soud vytvořen, měl sídlo ve Westmisterském sále a v *Lincoln's Inn*, kde měl sídlo od otevření *The Royal Courts of Justice* v roce 1882.

⁴⁵ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 486. ISBN 978-80-7380-043-7.

Odvolací soud se skládá z účetního dvora, který je ustanoven předsedou Nejvyššího soudu, dále tzv *The Lord Chief Justice, Master of the Roll and Heads of Division* a 38 *Lord and Lady Justices of Appeal*.

The Lord Chief Justice je prezidentem kriminální divize, zatímco *The Rolls* je prezident občanské divize. Za normálních okolností je jeden z nich jmenován místopředsedou trestního oddělení, zatímco jiný je jmenován místopředsedou občanského oddělení.⁴⁶

Výjimečným opravným prostředkem proti rozhodnutím *Court of Appeal* byl rekurz ke Sněmovně lordů. V tom případě se rozhodovalo v tříčlenném senátu tvořeném *Law-Lords*, což byli soudci jmenovaní lordy nikoli lordi dědiční. Ke Sněmovně lordů bylo možné se odvolat i z rozhodnutí Vysokého soudního dvora.⁴⁷

⁴⁶ *The History of the Court of Appeal* [online]. [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <https://www.judiciary.uk/you-and-the-judiciary/going-to-court/court-of-appeal-home/coa-sub/>

⁴⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie: vysokoškolská právnícká učebnice*. Praha: Linde, 1997. s. 59. ISBN 80-7201-051-4.

5. Advokacie ve viktoriánské Anglii

5.1 Vývoj

Anglické soudnictví je spojeno s institucí advokátů a právních poradců, kteří jsou rozděleny na dvě významné skupiny. První skupinou jsou tzv. barristři neboli counsel a jsou advokáti v trestných věcech. Druhou skupinu tvoří tzv. solicitoři, kteří jsou advokáty zejména ve věcech občanskoprávních. Z řad advokátů se pak vybírají soudci vyšších soudů anebo profesionální soudci nižších soudů.

Historicky bylo za právní vzdělání barristerů zodpovědné profesionální sdružení *Inns of Court*, pod které patří *Lincoln's Inn*, *Middle Temple*, *Gray's Inn* a *Inner Temple*. Každý z barristerů musí být členem jedné z nich a zároveň ještě členem Bar Council (Rada barristerů).

Oproti tomu solicitoři musejí být členy Law of Society. Definitivně se označují „*solicitors*“ až od roku 1875, do té doby byli solicitoři spíše podřadnou součástí právníckého povolání, kteří měli za úkol spíše formální činnosti.

Před polovinou 18. století neexistovaly na anglických univerzitách žádné soustavné přednášky o anglickém právu. Studenti zde mohli získat pouze vědomosti o právu římském. V Oxfordu zahájili systematické přednášky o anglickém právu teprve v roce 1753 a v Cambridgi dokonce až v roce 1788, avšak ani jedna z těchto univerzit v právu neudělovala žádný titul ani právo nezkoušela v rámci udělování společenskovedních titulů (*Arts Degrees*). Někteří profesori práva proto ani nepřednášeli a řada dalších měla problém získat pro své přednášky dostatek studentů. Typické vzdělávání právníka v common law tak bylo ještě na počátku 19. století podobné jako ve středověku a raném novověku. Mladý aspirant právní praxe, který se hodlal vydat na dráhu barristera se učil právu na některé z *Inns of Court* v Londýně, zatímco budoucí solicitor absolvoval v některé z kanceláří solicitorů praxi.

Prvním řádným profesorem anglického práva se na univerzitě v Oxfordu stal v roce 1758 Sir William Blackstone (1723-1780). Tento významný krok umožnilo vytvoření zvláštní financované katedry (stolice) práva zvané Vinerian Chain. V Oxfordu však Blackstone vypracoval a přednesl sérii přednášek o anglickém právu již v roce 1753. Podobné stolice pak byly vybudovány na Trinity College v Dublinu a v roce 1800 i na univerzitě v Cambridgi. V roce 1828 byla

otevřena stolice anglického práva na University College v Londýně (UCL) a výuky se ujal zkušený barrister Andrew Amos. Jeho večerní přednášky pro praktikující právníky měly velký úspěch a v roce 1839 udělila londýnská univerzita první titul v common law, zatím co Oxford a Cambridge bakalářský titul v anglickém právu udělily dokonce až v letech 1849-1850. V polovině 19. století se objevily názory, že univerzity by měly vyučovat základy právní vědy a dosavadní systém by měl zabezpečit předávání praktických zkušeností. Prosazení tohoto modelu v praxi však bylo velmi zdlouhavé. Profesor J. H. Baker v této souvislosti uvádí, že mezi lety 1850 a 1950 žádný z významných anglických právníků neměl formální právnícký titul z univerzity, a pokud měl univerzitní vzdělání, pak jej získal z jiného oboru. Situace se zlepšila teprve koncem 19. a v první polovině 20. století příchodem nové generace profesorů, jakým i byli Sir William Reynell Anson, Frederic William Maitland v Cambridgi či pokračovatelé Blackstoneovy profesorské stolice (*Vinerian chair*) v Oxfordu Sir Frederick Pollock a Albert Venn Dicey. Dicey se také stal prvním profesorem práva na nově vytvořené *London School of Economics*. V roce 1933 se již právu vyučovalo na 16 anglických univerzitách a studovalo je více jak 2 500 studentů. Důvodem byl fakt, že právnícké vzdělání začalo být respektováno právníckými profesemi.⁴⁸

V inns se s ohledem na sociální exkluzivitu přijatých studentů (z nichž dále mnozí nechtěli studovat právo přímo pro svou obživu) odehrávala i celá řada dalších aktivit, které si kladly za cíl vychovat z mladých mužů předních rodin země všestranně vzdělané gentlemany. Odtud pochází třeba zařazení výuky jazyků, šermu či literatury do pevných každodenních programových bloků.

Úpadek vyvolaný občanskou válkou v 17. století je v století následujícím krátce projasněn díky pedagogické a následné literární činnosti Williama Blackstona. Právě z jeho oxfordského působení vzniklé přednášky se mu totiž staly podkladem pro sepsání monumentálních „*Commentaries on the Laws of England*“ (1765–1769). Je to dílo, o němž se někdy hovoří jako o závěrečném přehledu starého common law a zároveň první učebnici nové právní éry.

Svůj nezaměnitelný vliv na osud právníckého stavu v Anglii vykonával konečně i panovník, přičemž jeho nejvýznamnějším prerogativem nepochybně bylo jmenování soudců. Nezůstalo ovšem jen při nich. V průběhu

⁴⁸ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. 2. vyd. Praha: Leges, 2011. s. 139 - 140. ISBN 978-80-87212-87-5.

17. století totiž králové stuartovské dynastie stále častěji jmenují nové *královské rady* (*King's Counsel*), kteří mají hájit zájmy Koruny v soudních sporech, kterých se účastnila. Dlužno přitom dodat, že v této době už jde o rady mimořádné, kteří tak navazují na své řádné předchůdce, z nichž první se objevují už v 15. století. Je to i právě tato skutečnost, která zasazuje finální ránu jedinému titulu v oblasti common law – *serjeants-at-law*. Právě roku 1670 totiž král Karel II. rozhoduje o tom, že jeho radové mají před členy řádu a nositeli titulu *serjeants* přednost, a tím i definitivně předurčuje orientaci všech ctižádostivých barristrů pro budoucnost.

Dále je nutno se zmínit i o těch příslušnících právníckého stavu v Anglii, kteří s dosud uvedeným neměli prakticky nic společného – a sice z toho důvodu, že byli praktiky práva odlišného od common law. Jedná se o znalce civil law, kteří své životní osudy spojili s církevními soudy, jakož i soudy admirality.

I zde však můžeme vystopovat určitou příbuznost – a to zejména tehdy, povedeme-li naši analogii po organizační stránce. Tento svébytný – druhem aplikovaného práva určený a vymezený – právnícký stav Anglie lze totiž rozčlenit do dvou skupin, v nichž opět můžeme rozeznat diferenciaci nikoliv nepodobnou té nám již známé mezi *attorneys* a *serjeants*.

Jako dalšími představiteli můžeme zmínit *advocates* a *proctors*. Inferiorní status pak nepochybně přináležejí druhým z jmenovaných, kterých navíc vždy byla pouze nepočetná minorita – s akademickým vzděláním nejvýše na úrovni *bachelor of law*.

Advocates byli ovšem již doktory práv, a to z Oxfordu či Cambridge. Ve středověkých dobách se přitom pochopitelně jednalo hlavně o kanonisty, od dob vlády Jindřicha VIII. (opět se chce říci „pochopitelně“) o civilisty. Z těchto byli posléze jmenováni soudci výše uvedených soudů, mnozí z nich (ne všichni) se navíc sdružují ve společnosti nazývané *Doctors Commons*. Tato společnost, založená v průběhu 15. století tzv. *doctors of the Arches*, neměla však na rozdíl od inns žádné výchovné cíle. Ty zde plně pokrývala univerzita.

Zánik celé profese je pak spjat s konkrétním – vlastně nepříliš vzdáleným – datem. Roku 1857 vstupuje v Anglii v platnost sekulární rozvod, monopol na soudech admirality je ztracen o pouhé dva roky později. Z těchto ran se už *Doctors Commons* nevzpamatovali a celý stav v podstatě již velmi záhy na to zaniká.

Epilog dějin právníckého stavu v Anglii by tak asi měl zmínit skutečnost, že roku 1873 *Judicature Acts* nemálo pozměnil procesní jednání a organizaci

soudnictví vůbec. Nadále ovšem přetrvává ve výše uvedeném smyslu členění na solicitors a barristers, když první z uvedených se kolem roku 1830 sdružují v *Law Society* (s nepovinným členstvím), zatímco barristers stále mají svou společenskou a profesní základnu v oněch čtyřech historických a zcela rovnoprávných londýnských *inns of court*. Právě tyto tak mají reprezentovat onu zvláštní historickou zkušenost anglického právníckého stavu, že sebevíce důležité – ovšem již z podstaty věci ryze technické – právní znalosti by vždy měly být prostoupeny nenahraditelným a nezastupitelným elementem osobního kontaktu a styku.

Z výše uvedeného vyplývá, že anglické common law je skutečně do značné míry *Juristenrecht* (právo právníků) – a to plně v nejlepších tradicích tohoto pojmu.⁴⁹

5.2 Barrister

K získání titulu barrister je nutné úspěšně absolvovat tři roky studia na právnícké univerzitě pro příslušnou jurisdikci (anglická, skotská nebo irská univerzita), připojit se k jednomu ze čtyř *Inns of Court*, získat dvouletou advokátní praxi a stát se členem *The Bar Council*.⁵⁰

Inns zprvu vznikají ve 14. století jen jako instituce, jež mají pokrýt každodenní potřeby soudců a *serjants-at-law* při výkonu jejich právníckých profesí. Nevznikaly ale jako součást předem promyšleného a koherentního schématu a nejednalo se o založení směřujícího ke vzniku nového Oxfordu či Cambridge, spíše zde lze hovořit o účelnosti. V 15. století se stávají výrazným jmenovatelem „zlatého věku“ právníckého stavu v Anglii.

Ne všechny inns, které v této době vznikají, však dosahují stejného významu, věhlasu a slávy. Z těch původních mnoha, které vyrůstají v západních londýnských předměstích, si ve stále vzrůstající konkurenci vydobudou místo pouze čtyři z nich – *Gray's Inn*, *Lincoln's Inn*, *Inner Temple* a *Middle Temple*.

⁴⁹ KINDL, Vladimír. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 96 - 98. ISBN 978-80-7552-030-2.

⁵⁰ LEE, Robert Charles. *In the Victorian era, how did one become a barrister or solicitor? Were they all privately trained by people who already had been called to the bar?* [online]. [cit. 2018-10-18]. Dostupné z: <https://www.quora.com/In-the-Victorian-era-how-did-one-become-a-barrister-or-solicitor-Were-they-all-privately-trained-by-people-who-already-had-been-called-to-the-bar>

Každý z uvedených inns se, přes jisté společné a sjednocující rysy, vyvíjí zcela nezávisle a svébytně, když si pěstuje a rozvíjí vlastní tradice, zdůrazňuje hrdost na osobnosti vzešlé z vlastních řad a dohromady vytváří svou vlastní a nezaměnitelnou atmosféru. Inns se stávají prestižními institucemi a vstupují do nich bohatí mladí muži s vidinou nabytí životních zkušeností a znalostí, které jim v budoucnu umožní působit v roli smírčích soudců nebo případně otevřou cestu ke kariéře ve veřejných službách.

Pojem „barrister“ je přikládán termínu „bar“, tedy závoře oddělující prostor při zasedáních v jednotlivých inns. Nejmladší z adeptů právníckého stavu seděli uvnitř takto rozděleného prostoru a nazývali se odtud *inner barristers*; ti, kdož seděli po stranách, byli vně – tedy *utter (outer) barristers*. „Přesednout si“ v tomto přísně hierarchicky strukturovaném světě (jednotlivé skupiny se lišily kupříkladu i oblečením) přitom vůbec nebylo snadné. Mezi jedním a druhým sedadlem leželo zpravidla alespoň sedm let pilných návštěv u soudu, náslechů přednášek v inns a rovněž vykonání zkoušek z ústního vedení fingovaných procesů (*moots*) před shromážděnými představenými a kolegy. Na začátku 16. století se pak pro formální přechod mezi oběma skupinami počíná vžívat označení *call to the bar*.

Barrister měl dvakrát ročně číst kurs přednášek na zvolené téma, čímž se potvrzoval v pozici „*a senior member of inn*“. Tito *benchers* (seděli na čelní lavici) či *readers* byli pak skutečným základem, z něhož soudci soudů *common law* vybírali členy řádu *serjeants-at-law*. Z těch zase panovník následovně jmenoval soudce *Call to the bar*, jakkoliv sám o sobě žádoucí, přece jen nakonec nebyl tím hlavním, o čeho adeptům šlo. Být barristrem je totiž po dlouhou dobu pouze interní záležitostí příslušných inns, bez jakéhokoliv vztahu k vnějšímu světu. Teprve ve druhé polovině 16. století se ujasňuje, že pouze muži povolání k hodnosti *utter barrister* mají právo vystupovat u westminsterských soudů skutečnost, že barristé se začínají i navenek projevovat jako uzavřená a důležitá skupina v rámci právníckého stavu, se záhy blahodárně projeví na jejich celkovém vzestupu spojeném právě s tímto údobím. Ten je jistě způsoben především tím, že právě v 16. století dochází k zcela mimořádnému nárůstu sporných řízení, která *benchers* a *serjeants* při nejlepší vůli nemohou sami zvládnout. Zřetelněji se také hovoří o povinnostech barristrů – poskytování soukromých porad klientovi, úkoly spjaté

s převodem majetku, přičemž nejdůležitějším bylo pochopitelně zastupování u soudu.⁵¹

5.2.1 Inns of Court a The Bar Council

Baristé musí být tedy členy jednoho ze čtyř advokátních klubů, tzv. *Inns of Court*, které se nachází v Londýně a zároveň i členy Rady barristerů – *The Bar Council*. Advokátními kluby *Inns of Court* jsou:

- *Lincoln's Inn*
- *Middle Temple*
- *Gray's Inner*
- *Inner Temple*

Jednotlivé Inns jsou si sobě rovné. Advokáti se zde setkávají, diskutují spolu a vyměňují si zkušenosti. Z toho vyplývá, že advokáti tvoří homogenní celek, navzájem se všichni znají a představují úzkou společnost, v které se přísně odsuzuje porušení disciplíny a společenských zvyklostí. V *Inns of Court* se advokáti střetávají i se soudci, kteří zůstali i nadále členy tohoto institutu.⁵²

The Bar Council se během svého vývoje potýkal s problémy, které bylo potřeba řešit. V posledních dvou desetiletích 18. století se sešlo několik faktorů, které měly za následek novou strukturu vládnutí. Snížil se počet obvodů. Velká většina barristerů ztratila kontrolu nad Inny a žádná instituce nesplňovala rostoucí požadavky centralizovaného jednání.

Nastávající barristé se v rámci reformy *Judiciary Acts* začínali obávat změn, které by mohly ohrozit jejich budoucnost. V roce 1883 založili *The Bar Committee*, a přestože to byla první organizace, která se snažila odtrhnout od Inns, nevyhnula se mnohým problémům. Členů bylo nejprve 257, což se rychle zvýšilo na 566, ale kvůli málo podpisům na podporu organizace se počet členů v roce 1892 snížil z 800 na 367.

Rozpadající se organizace byla oživena na setkání v roce 1893 nazvaném *The Bar Council*. Oficiálně pak byla zřízena hlasováním barristerů v roce 1895.

⁵¹ KINDL, Vladimír. *Právní stav a právní profese v minulosti*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 92 - 94. ISBN 978-80-7552-030-2.

⁵² DAVID, René. *Anglické právo*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1972. s. 44.

Členství v nové organizaci rychle rostlo a například v roce 1968 bylo v organizaci přes 90% všech odborníků.

Kromě výtěžku z příspěvků, byl *The Bar Council* závislý na financování z Inns, které ale bylo čím dál nižší. V roce 1895 každý ze čtyř Inns souhlasil darovat 150 £. Podmínkou těchto darů ale bylo, že *The Bar Council* nebude zasahovat do jejich záležitostí.

Mimo to, neměl *The Bar Council* kontrolu nad disciplínou advokátů, která příslušela pouze Inns, a to do roku 1966, kdy hlavním úkolem mělo být prosazovat zájmy barristerů.⁵³

Vznik Inns byl mezníkem ve vzdělávání právníků. Jejich počátek je datován do počátku 14. století a jsou zvláštní institucí, která nemá na kontinentu obdoby. Nejprve vznikaly jako zařízení k zabezpečení každodenních potřeb soudců a *serjeants-at-law* při výkonu jejich profesí u westminsterských soudů. Jednoznačně z praktických důvodů se začali sdružovat a společně si najímat domy k ubytování a stravování a ze shromážděných prostředků vydržovali potřebné služebnictvo.

Teprve později v 15. století tyto „odborové“ a „klubové“ instituce začínají mít také charakter právnických učilišť či škol. Z mnoha původních Inns největšího významu dosáhly a dodnes přetrvaly *Middle Temple*, *Inner Temple*, *Lincolns Inn* a *Grays Inn*. První dva soubory budov a zahrad původně patřily templářům, druhé dva vévodům z Lincolnu a Gray. Jedině tyto čtyři tvořily a tvoří *The Inns of Court*.

Vedle nich vznikly kolem roku 1500 a dodnes existují *Inns of Chancery*. Jejich počet se ustálil na devíti a patří k nim např. *New Inn*, *Lyons Inn*, *Bamards Inn* a další. Označení *Chancery* neznamená, že to byly koleje výlučně equitních právníků kancléřského soudu. Posláním těchto Inns byla předběžná příprava studentů, kteří nebyli přijati do některého z „velkých domů“ nebo kteří sem vstupovali záměrně, aby se připravili pro vstup do *Inns of Court*, kde byla výuka výrazně zaměřena na procesní právo.⁵⁴

I po vzniku *Inns of Court* mnozí z adeptů právní profese zahajují svá právníká studia právě na *Inns of Chancery*. Ti totiž kladou důraz na procedurální stránku problematiky práva (např. výuka forem jednotlivých writs a forma ústní

⁵³ ABEL, Richard. *The Making of the English Legal Profession 1800-1988*. Beard Books, Washington, D.C., 1998. s. 128 - 129. ISBN 978-1-58798-250-1.

⁵⁴ SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 478. ISBN 978-80-7380-043-7.

dokumentace před soudem) a studenti byli poté přímo předurčeni pro vstup do *Inns of Court*, kde byly tyto znalosti už víceméně předpokládány.⁵⁵

Vzdělávání mladých právníků sice začalo v 15. století, ale teprve v 16. století se stalo uznávaným, žádoucím a nezbytným předpokladem ke kariéře právníka.

Lincoln's Inn

Rok založení není přesně znám, ale uvádí se rok 1422. Počátky ale spadají již do roku 1292, Edward I. předal královské dvory pod kontrolu soudcům. Na základě toho začaly vznikat odborně vyškolení právníci. Zástupci právníků se vydali do Londýna, aby poslouchali a učili se od zavedených praktik.

Až do osmnáctého století měl každý *Inns of Court* nejméně dvě sdružené *Inns of Chancery*. V případě *Lincoln's Inn* to byly *Furnival's Inn* a *Thavie's Inn*.

Existuje několik teorií o názvu této instituce *Lincoln's Inn*. První je, že název pochází od Henryho de Lacy, který byl třetí hrabě z Lincoln. Vlastnil v okolí majetek a mohl být tedy patronem *Lincoln's Inn*.

Je však také možné, že jméno pochází od Thomase de Lincoln, jednoho ze služebných ze 14. století, kteří založili malý Inn na *Card Yard*.⁵⁶

Middle Temple

Middle Temple původně sloužil jako sídlo Templářů, až do roku 1312. V roce 1315 se stal novým nájemce hrabě z Lancasteru a budova začala sloužit právníkům. Stejně jako u ostatních Inn se i zde nachází velká knihovna, která se rozrostla díky Robertu Ashleovi. Ten zde zanechal svou osobní sbírku knih zahrnující nejen zákony, ale také mnoho publikací o geografii, historii, filozofii. Knihovna byla ale během 2. světové války značně poškozena.

Protože členství v *Middle Temple* bylo až do 19. století předpokladem pro přijetí do *King's Inns*, bylo zde i mnoho irských studentů z amerických kolonií a západoindických ostrovů.

V roce 1852 dochází v *Middle Temple* ke zvyšování formální zodpovědnosti za vzdělávání studentů a je založena Rada pro právníké vzdělávání.

⁵⁵ KINDL, Vladimír. *Právníký stav a právníké profese v minulosti*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 94. ISBN 978-80-7552-030-2.

⁵⁶ *The History of the Inn* [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <https://www.lincolnsinn.org.uk/about-us/the-history-of-the-inn/>

Po 1. světové válce, kdy došlo k velkým ztrátám na životech, je povoleno vstupovat do Inn i ženám.⁵⁷

Gray's Inn

Důvodem pro vznik *Gray's Inn* je pravděpodobně dekret Jindřicha II. z roku 1234, který stanovil, že instituce poskytující právní vzdělání by neměla mít sídlo přímo v Londýně, ale měla by být na hranici města, aby měla blíže k Westminsteru a soudům. Počátky této Inn pak lze nalézt kolem roku 1370.

Mezi roky 1680 a 1687 zasáhly *Gray's Inn* tři rozsáhlé požáry s katastrofálními následky, kdy byla zasažena zejména knihovna.

Ze všech Inns se tento nachází v nejsevernější části Londýna. Je označováno jako středověké panství. Toto označení dostalo panství od biskupských trhů, které se pořádaly ve 13. století v Holborn Bars. Za krále Johna měl panství ve vlastnictví Lord Chancellor, jehož rodina se věnovala soudnictví. Po jeho smrti se panství začalo využívat jako ubytování pro úředníky, právníky a pracovníky soudů.

V roce 1846 se začalo v parlamentu diskutovat o získání komplexního vzdělání pro studenty právnického povolání a volalo se pro zavedení komplexní praxe pro advokacii. *Gray's Inn* nabývá na významu.⁵⁸

Tento Inn má bohatou historii, působilo zde mnoho známých členů, jako například sir Thomas Clarke nebo sir James Eyre.⁵⁹

Inner Temple

Ve středověku byl tento Inn organizován na stejném základě jako Oxfordské a Cambridžské školy a nabízel ubytování právníkům a lékařům. Během 16. století se rozšířil do své současné podoby, kterou řídil volený parlament.

16. století bylo pro Inner temple věkem expanze. Byly postaveny nové budovy, aby vyhovovaly jeho rostoucímu členství, i když ne všichni studenti, kteří se připojili, měli v úmyslu vykonávat právní praxi.

V roce 1666 zde sehrál svou roli velký požár, podobně jako u *Gray's Inn*, při kterém bylo zničeno mnoho vnitřních chrámových budov. *Inner Temple* se z této katastrofy vzpamatoval až v 18. století, kdy byla dokončena jeho rekonstrukce.

⁵⁷ *History of the Middle Temple* [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <https://www.middletemple.org.uk/about-us/history/late-centuries>

⁵⁸ *Gray's Inn History* [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.graysinn.org.uk/history>

⁵⁹ *Gray's Inn* [online]. Wikipedia: the free encyclopedia San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Gray%27s_Inn

Další ztráty zasáhly *Inner Temple* (ostatně jako všechny Inn) během 2. světové války. Po válce musel být rekonstruován celý sál, pokladna, pokoje i knihovna.⁶⁰

5.2.2 Významní představitelé

Sir Robert Peel

Sir Robert Peel (1788 – 1850) byl významný právník a konzervativní politik. V roce 1809 vstoupil do *Lincoln's Inn*. Zapojil se do reformy anglického trestního práva 19. století. Ačkoli zastával významné funkce v Irsku a zabýval se i měnovými otázkami, proslulost mu získal jeho zájem o reformu trestního práva a zejména policie.

V letech 1822 až 1827 se mu podařilo prosadit v parlamentu celkem 8 zákonů s trestněprávní tematikou. V těchto zákonech byla sjednocena, změněna či zrušena trestněprávní úprava obsažená do té doby ve více jak tří stech statutech parlamentu. Odhaduje se, že Peelovy reformy obsáhly téměř čtyři pětiny všech trestných činů, a jejich největší význam spočívá právě v soustředění do té doby roztráštěné právní úpravy. Mezi nejdůležitější patřil zákon o krádeži (*Larceny Act*) z roku 1827, zákon o zlovolně způsobených škodách na majetku (*Malicious Injuries to Property Act*), z roku 1827, zákon o trestných činech proti osobám (*Offences against the Person Act*) z roku 1828 a zákon o podvodech a padělání (*Forgery Act*) z roku 1830.

Ve vztahu k policii se mu podařilo vytvořit zvláštní parlamentní výbor, který se zabýval reformou policie v Londýně a okolí. Podle Peela měla být policie zodpovědná za prevenci zločinu a za dodržování veřejného pořádku. Policie v jeho představách měla mít podporu veřejnosti a ve své „službě právu“ měla být „absolutně nestranná“ a nezasahovat do soudní moci.⁶¹

⁶⁰ *The Inner Temple* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.innertemple.org.uk/who-we-are/history/in-brief/>

⁶¹ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde, 2007. Vysokoškolské právní učebnice. s. 153. ISBN 978-80-7201-688-4.

Edward George Clarke

Edward Clarke (1841 – 1931) byl britským barristerem a politikem, významným advokátem z pozdní viktoriánské éry. V letech 1886 – 1896 pracoval jako *Solicitor-General* v konzervativní vládě.

Vzdělání získal na *King's College* v Londýně. V roce 1861 získal stipendium v Tancred Scholarship a v roce 1864 vstoupil do *Lincoln's Inn*.⁶²

Jeho nejznámější případ bylo zastupování spisovatele Oscara Wildeho. Spisovatel totiž od roku 1891 udržoval blízký vztah s lordem Alfredem Bosie Douglasem. S tím se nemohl smířit Bosieho otec markýz Queensberry a obvinil Oscara z homosexuality. Oscar Wilde markýze zažaloval pro urážku na cti a nechal se zastupovat právě Edwardem Clarkem. Soudní spor se ale nakonec obrátil proti němu a Oscar Wilde byl obviněn z přečinu mravopčetnosti. Odsouzen byl ke dvěma letům těžké práce.⁶³

Edward Clarke byl významným publicistou, psal díla politická i právnícká. Mezi jeho díla patří také biografie Benjamina Disraeliho.

Evelyn Ashley

Evelyn Ashely (1836 – 1907) byl anglickým barristerem a liberálním politikem. Narodil se roku 1836, dětství prožil v Cambridge. Vystudoval Harrow a Trinity College. Po smrti svého příbuzného zdědil nemovitosti o rozloze 10.000 akrů kolem hradu Classiebawn, kde trávil většinu svého volného času.

Svou kariéru začal v letech 1858 až 1865 jako úředník lorda Palmerstona, o kterém později napsal autobiografii. Od roku 1865 působil jako advokát v Oxfordu. Poté se stal členem parlamentu, kterým byl až do roku 1874.

Od roku 1880 do roku 1882 pracoval pro Williama Gladstona jako parlamentní tajemník v obchodní radě a od roku 1885 jako ministr zahraničí.⁶⁴

⁶² *Edward Clarke (barrister)* [online]. Wikipedia: the free encyclopedia San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Clarke_\(barrister\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Clarke_(barrister))

⁶³ *Oscar Wilde* [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.cmgww.com/historic/wilde/career/>

⁶⁴ *Evelyn Ashley* [online]. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Evelyn_Ashley

Charles Erdman Petersdorff

Charles Erdman Petersdorff (1800 – 1886) byl třetím synem křesťana F. Petersdorffa.

24. září 1818 nastoupil do *Inner Temple* a členem Baru se stal 25. ledna 1833. Nějaký čas byl jedním z právníků admirality a sestavil sbírku, která se týkala stanov námořnictva a přístavů.

14. června mu bylo vytvořeno tzv. “*Sergeant-at-law*” a 1. ledna 1863 se stal okresním soudcem okruhu 57 (North Devonshire a Somerset).⁶⁵

John Leycester Adolphus

Anglický právník John Leycester Adolphus (1795 – 1862) byl synem známého londýnského advokáta Johna Adolpha, autora známých děl *History of England to 1783* a *History of France from 1790*.

Adolphus získal vzdělání na Merchant Taylors’ School a u St. John’s Colege na Oxfordě. Byl členem *Inner Temple* a v roce 1822 nastoupil do *The Bar Council*. V roce 1852 se stal soudcem Marylebone County Court.

Po smrti svého otce dokončil jeho dílo *History of England to 1783*.⁶⁶

5.3 Solicitor

Pro získání statutu solicitors bylo potřeba tři roky studia na příslušné univerzitě, dva roky studia na Postgraduate Certificate in Laws (P.C.LL.). Poté následovala dvouletá praxe v advokátní kanceláři tzv. „*Articled clerk*“. Po úspěšném absolvování se podává žádost o přijetí do *The Law Society*.⁶⁷

Skupina, pro niž se vžilo označení solicitors se začíná formovat v 16. století v opozici ke dvěma dalším – *attorneys a barristers*. Zastavme se nyní u první z nich, o barristrech již bylo pojednáno výše.

⁶⁵ Charles Erdman Petersdorff [online] Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. [cit. 2019-02-12]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Erdman_Petersdorff

⁶⁶ Adolphus, John Leycester [online]. Encyclopedia Britannica, 2014 [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Adolphus,_John_Leycester

⁶⁷ LEE, Robert Charles. *In the Victorian era, how did one become a barrister or solicitor? Were they all privately trained by people who already had been called to the bar?* [online]. [cit. 2019-10-18]. Dostupné z: <https://www.quora.com/In-the-Victorian-era-how-did-one-become-a-barrister-or-solicitor-Were-they-all-privately-trained-by-people-who-already-had-been-called-to-the-bar>

Právě attorneys začali u sebe zaměstnávat muže, na které by mohli přenést alespoň část ze stále narůstajícího břemene. Úkolem solicitors se tak zpočátku stal zejména výkon ryze formálních činností, jako je příprava podkladů pro jednání, apod. V tomto ohledu jsou tedy dlouho podřadnou větví právníckého stavu, což mění až rok 1749, kdy je solicitors umožněn v podstatě automatický vstup do řad attorneys. Definitivní splnutí pod jednotným označením „solicitors“ je pak ovšem spojeno až s rokem 1875.

Skutečností, proč se nakonec solicitors přes svůj skromný počátek takto výrazně a vlastně na úkor svých zaměstnavatelů prosadili, je nepochybně více. Rozhodující se ovšem dnes zdá okolnost, že se více než jakákoliv jiná větev právníckého stavu v Anglii včas identifikovali s právem nemovitostí, když kupříkladu pro jednání spjatá s převody pozemků byli již záhy jedině povolányými.

Mnohem nesnadnější bitvu o svou existenci a sebepotvrzení museli ovšem solicitors svést právě s barristers. Ti je totiž v 16. století charakterizují jako „*egyptské kobylinky, které v obrovských hejnech požírají celou zemi*“. Tento výrok lze považovat za výraz nespokojenosti barristrů se situací, ve které se musí dělit o své zisky s novou větví právníckého stavu. To se však již velmi brzy mění – ačkoliv zdůrazňování vyššího postavení v rámci profesní hierarchie striktně přetrvává – barristři si začínají uvědomovat výhodnost situace, která je posouvá do role specialistů přejímajících případ až po všeobecném a předběžném projednání solicitors. Tento rozdíl pak přetrvává až k dnešku, když ovšem jeho podstata už nespočívá tolik v sociálním statusu či úrovni dosaženého vzdělání, daleko více jde již skutečně jen o pouhou odchylku ve funkci.⁶⁸

5.3.1 The Law Society

The Law Society předcházelo založení *A Society of Gentlemen Practisers* z roku 1739, za účelem kontroly počtu solicitorů a případného trestání jejich pochybení. Nikdy nemělo více než 200 členů a od 20. let 19. století začalo upadat.⁶⁹

⁶⁸ KINDL, Vladimír. *Právnícký stav a právnícké profese v minulosti*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. s. 96. ISBN 978-80-7552-030-2.

⁶⁹ ABEL, Richard. *The Making of the English Legal Profession 1800-1988*. Beard Books, Washington, D.C., 1998. s. 242 - 244. ISBN 978-1-58798-250-1.

Společnost *The Law of Society* byla založena 2. června 1825, kdy byl jmenován správní výbor. Hlavním cílem bylo sdružování právníků, které mělo vést ke zvýšení pověsti advokátů, prokurátorů a dalších, kteří pracovali na soudě *Courts of Law*.

Nová charta v roce 1845 definovala společnost jako nezávislý, soukromý subjekt, který má na starosti profesní záležitosti, jako odborné, literární, vědecké a další. Další královská charta v roce 1903 změnila název na „*The Law Society*“⁷⁰

Členem *The Law Society* mohli být pouze muži, toto se ale změnilo v roce 1922.

Sídlo *The Law Society* je tvořeno tzv. *Lobby*, Čítárnou, *Old Council Chamber*, *Council Chamber* (Komora Rady), restaurací, velkým schodištěm, společenskou místností a knihovnou.

Čítárna byla původně vybavena velkými stoly, které jsou nyní v knihovně. Stoly byly pokryty kopiemi různých denních novin. Nachází se zde portrét Roberta Maughama, který byl prvním tajemníkem této společnosti a byl také prapradědečkem Somereta Maughama

The Old Council Chamber navrhl Philip Charles Hardwick v roce 1857. Tuto místnost původně využívala Rada společnosti „*Society's Council*“.

Okolo velkého schodiště jsou portréty všech předsedů.

Jednou z nejdůležitějších místností v budově je knihovna, která byla založena zároveň se společností. Stavba trvala 25 let a její nejstarší sbírky pocházejí z 16. století.⁷¹

5.3.2 Významní představitelé

Henry Fowler

Henry Fowler (1830 – 1911) se narodil v Suderlandu. Vzdělání získal ve Woodhouse Grove Schoole a roku 1852 se stal solicitem. V témže roce se odstěhoval do Wolverhampton a v roce 1880 byl za jednu ze čtvrtí města zvolen poslancem.

⁷⁰ *Law Society of England and Wales* [online]. Wikipedia: the free encyclopedia San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-15]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Law_Society_of_England_and_Wales

⁷¹ *A short history: The Law Society 1825 to today* [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <file:///C:/Users/GHOST.VV2-01/Downloads/law-society-hall-booklet-april-2016.pdf>

Od roku 1884 sloužil pod premiérem Williamem Gladstonem jako státní tajemník ministerstva vnitra. V roce 1886 působil jako finanční tajemník ministerstva financí od roku 1892 jako předseda představenstva místní rady.⁷²

Roku 1892 byla hlavním tématem britského parlamentu irská otázka. Gladstone navrhoval, aby Irové zasedali v parlamentu, s tím, že jejich počet se sníží v souladu s počtem obyvatel ze 103 na 80 a „obecně“ budou vyloučeni o čistě britských otázkách. Tuto podobu návrhu poslanci Dolní sněmovny odsouhlasili 13. ledna. V menšině se ocitli Harcourt, Asquith, Fowler a Acland, kteří – ač každý z nich vyjadřoval nesouhlas jiným způsobem a z jiných důvodů – tvořili rušivý čtyřúhelník odporu. Jejich nesouhlas byl do určité míry oprávněný, neboť se nepodařilo zcela vyvrátit jejich skeptický postoj ohledně možnosti načrtnutí uspokojivé dělicí čáry. V červenci se vláda vzdala pokusů takovou hranici nalézt a klíčový článek 9 legislativního návrhu pozměnila ve smyslu, že práce irských poslanců ve westminsterském parlamentu nebude nijak omezena.⁷³

V roce 1901 byl Henry Fowler zvolen předsedou *The Law Society* a po skončení této funkce byl zvolen kancléřem vévodství Lancasteru.⁷⁴

Edward Foss

Edward Foss (1787 – 1870) byl nejstarším syn londýnského advokáta Edwarda Smithe Fosse. Vystudoval ve městě Greenwich. Poté pracoval v otcově kanceláři a stal se tak jeho partnerem v rodinné firmě.

V mládí napsal knihu *The Banties of Massinger* a v roce 1820 vydal zkrácené Komentáře Williama Blackstona, které byly později přeloženy do němčiny.

V roce 1822 se stal členem *Inner Temple*, ale nikdy nevstoupil do *The Bar Council*. V témže roce byl zvolen členem společnosti *The Society of Antiquaries of London*. Od roku 1823 pracoval v *Law Life Assurance*, nejdříve jako pracovník a poté jako ředitel.

⁷² *Henry Fowler*. [online]. Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-23]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Fowler,_1st_Viscount_Wolverhampton

⁷³ JENKINS, Roy. *Gladstone: portrét politika viktoriánské Anglie*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2000. s. 468. ISBN 80-7260-040-0.

⁷⁴ *Henry Fowler* [online]. Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-23]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Fowler,_1st_Viscount_Wolverhampton

Podílel se na založení *The Law Society*, ve které se stal prezidentem v roce 1842 a 1843. V roce 1844 se přestěhoval do Canterbury, kde se stal předsedou laické sněmovny.

Edward Foss se velice věnoval studiu právní historie. Po odchodu z odborné praxe sepsal v roce 1865 knihy o historii soudců Anglie. Knihy jsou rozděleny do devíti dílů a zahrnují období od roku 1066 až do roku 1864.⁷⁵

Alfred Rhodes Bristow

Alfred Rhodes Bristow (1819 – 1875). Byl britským liberálním politikem, synem Issaca Bristowe. Vzdělání získal na *King's College*⁷⁶ v Londýně.

V roce 1842 se stal solicitem a byl vedoucím firmy Bristow a Tarrant.

V roce 1859 byl v obecných volbách zvolen liberálním poslancem v Kidderminster. Roku 1862 odstoupil, aby se stal komisařem *Chiltern Hundreds*⁷⁷ a přijal korunní úřad jako solicitor pro záležitosti admirality a námořnictva.⁷⁸

John Indermaur

John Indermaur (1851 – 1925) byl britským právníkem a právním spisovatelem. Při psaní se zaměřil na běžné právo a je známý svým dílem *An Epitome of Leading Common Law* z roku 1875 a *The Student's Guide to Trusts and Partnerships* z roku 1885.

Kvalifikaci jako právník získal v roce 1874. S jeho právním partnerem Charlesem Thwaitesem měli advokátní kancelář v Londýně a spolu také učili a psali o právu.

Mezi jeho další díla, které se týkají práva, patří *A Manual of Principles of Equity*, *The Student's Guide to Procedure and Evidence*, a *Principles and practice in Matters to Conveyancing*.⁷⁹

⁷⁵ *Edward Foss* [online]. Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Foss

⁷⁶ *King's College* je veřejnou vysokou školou, jednou ze zakládajících institucí Londýnské univerzity a zároveň třetí nejstarší univerzitou ve Velké Británii. Založena byla v roce 1829 králem Jiřím IV. a vévodou z Wellingtonu. (https://cs.wikipedia.org/wiki/King%27s_College_London).

⁷⁷ *Chiltern Hundreds* je katastrálním územím Buckinghamshire.

⁷⁸ *Alfred Rhodes Bristow* [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z: <https://www.revolvy.com/page/Alfred-Rhodes-Bristow>

⁷⁹ *John Indermaur* [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z: <https://www.revolvy.com/page/John-Indermaur>

6. Právní úprava justice a advokacie

Anglické právo vychází ze specifického právního myšlení a má své zvláštnosti. Používá zvláštní právní formy a metody, aplikuje ho odpovídající soudní organizace. Odlišnost anglického práva od kontinentálního právního systému je dána odlišnými historickými podmínkami jeho vzniku.⁸⁰

V Anglii existuje více druhů právních pramenů. Základním z nich je právo soudcovské, které vzniklo ze dvou pramenů a rozlišuje se v common law (které dalo název celému systému) a equity.

I v samé Anglii ovšem platí řada zákonů, a to jak velmi starých, i několik století, tak i současných. Soudní precedenty tedy nejsou výlučným pramenem práva v anglickém právu, jsou však pramenem práva pro toto právo i pro anglické právní myšlení charakteristickým.

Krom toho existuje i obyčejové právo a v omezené míře se jako pramene práva používá literatura.

Prameny anglického práva lze tedy třídit takto:

- právo soudcovské (*judge-made law, case law*);
- právo zákonné (*legislation: Statute law, enacted law*);
- právo obyčejové (*custom*);
- právní literatura (*legal writings*).

Právo soudcovské je vytvářeno rozhodnutími soudu, která mají povahu závazných precedentů. V anglické literatuře se k vyjádření této skutečnosti používá zpravidla výrazů „*the Doctrine of Precedent*“ nebo „*stare decisis*“ (tj. setrvati při rozhodnutém). Právo soudcovské se uplatňuje jak v oblasti common law, tak v oblasti equity.

Právo zákonné (psané) je svým charakterem nejbližší „kontinentálnímu“ chápání pramenů práva. Je ovšem třeba dodat, že v anglickém resp. americkém způsobu právního myšlení je psaná právní norma chápána do značné míry jinak, než v právním myšlení kontinentálním. V angloamerické oblasti je psaná právní norma chápána spíše jako určitý základ soudcovské normotvorby a zákon, který pro to zpravidla ponechává dosti značný prostor, je dotvářen soudcovským

⁸⁰ KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 205 - 206. ISBN 80-210-0607-2.

rozhodováním, které i v případě statute law má v praxi větší váhu než psané právo samo.

Právo obyčejové má dvě formy:

- *general Custom of the Realm* (obecné obyčeje říše), které dnes většinou platí již jen v oblasti práva ústavního; jinak bylo většinou pohlceno common law,
- *local customs* (místní obyčeje), které jsou pramenem práva za podmínky, že se odchyľují od common law, ale neodporují jeho duchu.

Význam místních obyčejů jako pramene práva je nepatrný, a to tím spíše, že jakmile by své rozhodnutí opřel o obyčej soud vytvářející precedenty, byl by obyčej konzumován common law, tj. přestal by být pramenem práva jako obyčej a stal by se součástí common law.

Právní literatura je považována (pokud je za pramen práva uznávána) za pramen práva podružnějšího významu. Krom toho angličtí autoři, mluvící o „*legal writings*“ jako pramenu práva, mají na mysli zpravidla toliko několik věhlasných právnických děl dávné minulosti, tak zejména „*De legibus*“ od Ranulfa de Glanvill (konec XII. století); Bractonovo dílo „*De Legibus et Consuetudinibus Angliae*“ (polovina XIII. století); Littletonovo dílo „*The Tenures*“ (polovina XV. století); „*The Institutes*“ od Sira Edwarda Cokea (1628 až 1641) a Blackstoneovy „*Commentaries*“ (1765).

Současná literatura právní, pokud je vůbec v rozsudcích citována, nemá charakter pramene práva, nýbrž pouze charakter podepření názoru soudcova, popř. jeho inspirace apod.⁸¹

6.1 Common law a equity

Common law – vzniklo ve spojitosti se soudní reformou Jindřicha II. spadající do druhé poloviny 12. století. Působnost nových královských soudů byla zprvu omezena jen na spory týkající se zájmů Koruny⁸².

V rámci common law se vytvořila instituce, která měla pro další vývoj značný význam. Jde o tzv. „*writ*“, což byl původně příkaz panovníků adresovaný některému místnímu soudu, aby spor vyřídil tak, aby se poškozený nemohl ke králi

⁸¹ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C.H. Beck, 1996. Beckovy právní učebnice. s. 165 - 166. ISBN 80-7179-089-3.

⁸² *The Crown* nahrazuje termín stát.

obracet se stížností. Postupem doby se z těchto individuálně poskytovaných writů vytvořil systém obecných writů a stal se z nich procesní prostředek nutný k zahájení soudního řízení.

Pro common law a anglické právo vůbec je charakteristické, že větší důležitost má procesní postup umožňující správným způsobem zahájit soudní řízení, než právní základ sporu. Přesně to vystihuje formulace: „procesní prostředky předchází právo“ – *Remedies precede Right*. Jedinou možností, jak překročit rámeček procesních forem certifikovaných II. Westminsterským statutem (1825), byly precedenty. Díky nim se vývoj common law nezastavil, systémem se však stal rigidnější a proces značně formálním. To byla jedna z příčin, proč se začala vedle common law vyvíjet druhá složka anglického práva equity.

Formálnost řízení na královských soudech, znemožňovala pružně reagovat na potřeby společensko-ekonomického vývoje. Rostl počet sporů, pro které se nedal použít žádný existující writ, a poněvadž nové writy se vytvářet nesměly, narůstal počet žalobců, kteří se nemohli domoci svých práv. V této situaci se jim naskýtala jediná možnost. Mohli požádat krále, který z titulu nejvyššího ochránce spravedlnosti nemohl ve svém království dopustit, aby se někomu děla křivda, aby ve výjimečných případech zakročil ve jménu svědomí a spravedlnosti. Král mohl určité osobě zakázat zneužívat situaci, která nastala v důsledku přísného pravidla a nařídít jí, aby se ve vztahu k žalobci „pro spásu své duše“ chovala podle morálky. Když toho osoba neuposlechla dobrovolně, byla zavřena do vězení na tak dlouho, dokud nezměnila svůj názor. Když těchto žádostí přibývalo, pověřil král jejich rozhodováním svého kancléře. Tím se vytvořil soud kancléře (*Court of Chancery*) nazývaný také soud spravedlnosti (*Court of Equity*), poněvadž jednotlivé případy byly rozhodovány podle volného uvážení soudců, co je podle jejich názoru slušné či spravedlivé, tedy podle equity.

Equity je druhou nejvýznamnější složkou anglického právního řádu, avšak common law zůstává jeho složkou primární. Vztah mezi oběma nejlépe vystihuje zásada *Equity follows the Law* – spravedlnost následuje právo. Z ní vyplývá, že equity není s common law v kontradikci, nýbrž ho doplňuje a zdokonaluje.⁸³

⁸³ KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 205 - 208. ISBN 80-210-0607-2.

6.2. Zákony

Ke sjednocení soudnictví, nikoli však ke sjednocení common law a equity jako různých systémů práva, došlo v letech 1873 až 1875 zákony zvanými *Judicature Acts*, které zavedly v Anglii jednotný, i když i nadále velmi složitý, systém soudnictví.

Přes sjednocení soudnictví ovšem common law a equity zůstaly odlišnými právními systémy. K nim pak přistupuje ještě systém práva zákonného (psaného).

Podle toho se v anglickém právu rozlišuje *legal title* a *equitable title*, popř. se rozlišují *legal rights* a *equitable rights*.

Legal title byl původně právní titul (právní důvod) pocházející z common law, kdežto *equitable title* je právní titul vzcházející z equity. V současné době se legálním titulem rozumí právní důvod vznikající z common law i ze zákona, tj. ze statute law. Např. vlastnictví může být legální (ten komu náleží, se nazývá *legal owner*) anebo ekvitní (ten, komu náleží, je *equitable owner*).⁸⁴

Jak již bylo řečeno, zákony byly a jsou pouze sekundárním pramenem anglického práva, a i když jejich význam od 19. století vzrostl, přece jen jsou chápány stále odlišně, než v právu kontinentálním. Zákonodárce je koncipuje a soudní praxe k nim přistupuje jako k podkladu soudcovské normotvorby. Soudcové je prostřednictvím svých precedentů dotvářejí a vlastně rozhodují o tom, zda se v soudní praxi uplatní, či nebo budou jen mrtvou literaturou.⁸⁵

6.3 Precedent

Podstatou precedentu je to, že rozsudek soudu, oprávněného vytvářet precedenty, se stává, pokud jde o právní názor v něm vyslovený, závazným i pro obdobné případy v budoucnosti a tím se stává pramenem práva. Systém precedentů je v podstatě stejný, jak v oblasti common law, tak i v oblasti equity.⁸⁶

⁸⁴ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C.H. Beck, 1996. Beckovy právnické učebnice. s. 169. ISBN 80-7179-089-3.

⁸⁵ KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 209. ISBN 80-210-0607-2.

⁸⁶ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C.H. Beck, 1996. Beckovy právnické učebnice. s. 169. ISBN 80-7179-089-3.

Typickým právem je ale pro common law, kdy někdy bývá charakterizováno jako „case law“, tj. právo jednotlivých případů.⁸⁷

Anglický soudce nemá povinnost rozsudek odůvodňovat; nicméně však je pravidlem, že soudy vytvářející precedenty své rozsudky odůvodňují. V tomto odůvodnění se rozlišuje *ratio decidendi*, tj. právní zdůvodnění rozhodnutí, a *obiter dicta*, tj. úvahy soudu, které tento charakter nemají. Precedenční působení má toliko *ratio decidendi*.

Základním pravidlem je, že precedent zavazuje jako právní norma jednak soud, který jej vydal a který při svém právním názoru musí setrvat i napříště při rozhodování obdobných věcí (*stare decisis*) a dále zavazuje všechny soudy nižší. To znamená, že precedent vytvořený Sněmovnou lordů zavazuje jako pramen práva Sněmovnu lordů samotnou a všechny ostatní anglické soudy; precedens vytvořený *Court of Appeal* zavazuje tento soud i všechny divize *High of Justice* jako i soudy hrabské.⁸⁸

Pokud soudy měly postupovat podle precedentů, vyžadovalo to, aby byly písemně zaznamenávány, což se opravdu už od 13. století dělalo. Soudní jednání a nálezy se zapisovaly do „*pleas rolls*“ (svítků žalob). Později se precedenty shrnovaly do pravidelně vydávaných ročenek (*Year Book*).⁸⁹

Pro vydávání nejdůležitějších komentovaných precedentních rozhodnutí se inicioval lord Mansfield, který působil jako nejvyšší soudce v letech 1756 – 1788, a tento úkol svěřil předním právníkům své doby. Nejvýznamnější z nich byl sir James Burrow. Následovala podobná praxe i u dalších nejvyšších soudů a ke konci 18. století již byly jejich nejvýznamnější případy vydávány tiskem. V roce 1865 byla definitivně zavedena jednotná série zvaná *Law Reports*.

18. století a první polovina 19. století je tak obdobím, kdy se podoba anglického precedentu dotváří. Po roce 1875 přišel další vývoj precedentu společně s reformou anglického soudnictví.⁹⁰

⁸⁷ KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 208. ISBN 80-210-0607-2.

⁸⁸ KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C.H. Beck, 1996. Beckovy právnícké učebnice. s. 170. ISBN 80-7179-089-3.

⁸⁹ KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 208. ISBN 80-210-0607-2.

⁹⁰ KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde, 2007. Vysokoškolské právnícké učebnice. s. 135 - 136. ISBN 978-80-7201-688-4.

Při řízení v konkrétním případě soudce velmi často shledá určité odlišnosti od případu, který byl základem pro precedent. To mu dává možnost starší pravidlo doplnit, zpřesnit a formulovat vlastně nový precedent (*distinctions*).

Již anglické právo znalo i možnost tzv. *distinctions* - rozdílů oproti původnímu rozhodnutí v případě, že soudce uvede, že nový případ se v některých otázkách odlišuje od rozhodnutého precedentního případu. Plně se však uplatnila teprve ve vztahu ke Sněmovně lordů až v druhé polovině 20. století.

Zásada *stare decisis* v kombinaci s metodou zjišťování rozdílů mezi závazným precedentem a konkrétním případem (*dictinctions*) umožňuje právo rozvíjet a překonávat, nebo přizpůsobovat precedenty neodpovídající potřebám doby. V tom je skryto tajemství kontinuity anglického práva a taky rozdíl vůči kontinentálnímu právu, kde je hlavním pramenem práva zákon.⁹¹

⁹¹ KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 208. ISBN 80-210-0607-2.

7. Závěr

Viktoriánská éra je charakterizována průmyslovým rozvojem, které na počátku devatenáctého století výrazně změnily společnost. Velká Británie se stává nejprůmyslovější a nejmocnější zemí světa, a i když se později potýká s problémy, převraty za královny Viktorie změnily významně budoucnost celé země.

Tématem mé diplomové práce byla advokacie a justice ve viktoriánské éře. Viktoriánská doba s sebou přinesla mnoho vědeckých objevů a průmyslová revoluce je zlomem širokého spektra oborů. Zejména v justici a advokacii znamená obdobím změn a zvrátů, důležitých pro dnešní pokračování vývoje a tradic.

Hlavním cílem této práce bylo nejen nahlédnout do tohoto průlomového období, ale vytvořit ucelený obraz tehdejšího vývoje soudnictví a advokacie a zejména shrnout historicky zlomový právní vývoj.

Na úvod jsem nastínil vývoj právnických povolání před nástupem královny Viktorie na trůn, abych dále mohl navázat na samotný význam vývoje justice a advokacie viktoriánského období.

Můžeme si nyní položit otázku, zda byla viktoriánská doba opravdu zlomovým obdobím? Pro advokacii a justici zcela určitě. Značným přínosem bylo dozajista sjednocení do té doby roztržštěné soustavy soudů a rozdělení na nižší a vyšší soudy. Průlom ve zjednodušení vyšších soudů přinesla reforma *Judicature Acts* (1873 – 1875) a sloučení odlišných soudů královských common law i equity.

Advokacie ve Velké Británii je typická svým rozdělením na dvě hlavní části představitelů – barristrů a solicatorů. Ti mají i své typické organizace. Barristři *The Bar Council* a solicatori *The Law Society*. Zcela jistě je významný vznik a rozvoj „inns“, které jsou jedinečnými a tradicí vytvářenými institucemi důležitých při přípravě studentů na právníká povolání.

V Anglii byla ve viktoriánské době celá řada významných advokátů, mnozí se podíleli i na politice a zapojili se i do reforem anglického práva. Někteří z nich se stali později soudci.

Mou snahou bylo dále poukázat na jedinečnost rozdílů anglického práva od práva kontinentálního a soustředit se na právní úpravu. Zajímavé bylo porovnání vývoje práva soudcovského zejména common law a equity.

Dalším specifickým znakem anglického právu je precedent, v porovnání s naším právem, velice odlišný prvek, kdy právní názor vyslovený v rozsudku soudu se stává závazným pro další obdobné případy. I v Anglii platí řada zákonů, ovšem pro právní myšlení jsou soudní precedenty naprosto charakteristické. Pro kontinentální právo je naopak prvotním právním pramenem zákon a typické je dělení práva na veřejné a soukromé.

Podle mého názoru je ze současného pohledu důležité znát historii, inspirovat se jejími úspěchy, a naopak pro budoucnost se poučit z chyb minulých období. Historie Anglie je nejen velice zajímavá, ale i přínosná pro dnešní dobu. Jak jsem již podotkl v úvodu právě znalost anglického práva je důležitá zejména z pohledu aktuálně diskutované problematiky brexitu. Znat anglické právo bude mít pro nás do budoucna velký význam. Znalost odlišností struktury justice a advokacie v Anglii od práva České republiky nám může pomoci se orientovat a prakticky používat právní úpravu v praxi.

Právo je důležitým aspektem každého státu. Vytváří ve společnosti důležité podmínky pro svobodnou existenci a rozvoj společnosti. Historicky se právo utváří a rozvíjí a justice a advokacie je jeho nedílnou součástí.

Závěrem bych se rád připojil k hlavní zásadě Alfrédova zákoníku, jako jedné z prvních snah kodifikace práva v Anglii: „*co nechceš, aby jiní činili tobě, nečiň ty jim*“, kterou Alfréd okomentoval: „*Bude-li mít soudce tuto zásadu na zřeteli, může vykonávat spravedlnost bez dalších zákonů; stačí, když si sebe představí jako žalobce, a uváží, jaký rozsudek by ho uspokojil.*“⁹²

⁹² VOJÁČEK, Ladislav et al. *Právní dějiny 2. Státy západní Evropy a USA*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. s. 391. ISBN 80-210-2073-3.

Resumé

This thesis summarizes historically significant advocacy and justice developments in the Victorian period. Queen Victoria's government has brought many changes and turns, many of which have survived to these days. The aim of this work is to explain the structure of this period and especially the development of legislation.

The history of justice in England began to form in the Anglo-American kingdom, when the customary law was in effect, and in court proceedings ordeals were used as evidence. But there was already an effort to codify the law.

During the Norman England period, changes in the judiciary continued, especially during the reign of Henry II. An important reform of the judiciary took place in the Estate Monarchy, where the institution of the magistrates' court was introduced. A large number of courts were historically characteristic for England. It has over time been reduced to the division into higher and lower courts, which has remained practically up to now.

The advocacy breakthrough in England started to be formed in the 13th century. At the beginning of the 14th century, a system of practical training of English lawyers was established. Inns - lawyers' houses typical for English advocacy were starting to be founded. The development of legal professions continued in the 16th century, when the position of lawyers was growing in importance.

During the Victorian era, England became a world power, the development of justice and advocacy brought a number of changes and a significant unification of the system. *The Judicature Acts* (1873 - 1875) were an important reform, the first step towards the unification and modernization of the judiciary.

In the Victorian period, advocacy continued to develop and was further anchored in the legal system. Its two main parts - barristers and solicitors - are still an integral part of UK law system.

The difference between English and continental law is considerable. English law is not based on the code of law as the primary source of law, as is the case with continental law. Primary law is the use of common law and equity, and precedents. But even in England, there are a number of acts of law, whether historically preserved or contemporary. Hence, judicial precedents are not an exclusive source of law, but are essential to the legal system.

England has maintained its specific position of justice and advocacy until today. The emphasis lies on historical development and preservation of the justice hierarchy. The Bar Council and The Law Society are still important in advocacy. The legal system is historically very important and very characteristic within Europe.

The aim of this work was to create a comprehensive overview of legislation development since the breakthrough changes of the Victorian period, when such a summary could not only be interesting, but also beneficial for expanding the overview in further cooperation with Great Britain.

Prameny a literatura

ABEL, Richard. *The Making of the English Legal Profession 1800-1988*. Beard Books, Washington, D.C., 1998. 548 s. ISBN 978-1-58798-250-1.

BALÍK, Stanislav a Stanislav BALÍK. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 248 s. ISBN 80-86898-20-2.

ČORNEJ, Petr et al. *Evropa králů a císařů: významní panovníci a vládnoucí dynastie od 5. století do současnosti*. 2. vyd. Praha: Ivo Železný, nakladatelství a vydavatelství s.r.o., 2005. 410 s. ISBN 80-237-3941-7.

DAVID, René. *Anglické právo*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1972. 126 s.

GOODMAN, Andrew. *A Walking Guide to Lawyers' London*. 2 edition. UK: Nova Law and Finance, 2011. 256 s. ISBN 978-1908013019

GUBER, Aleksandr Andrejevič. *Dějiny světa. Díl. 7*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1965. 835 s.

HARENBERG, Bodo. *Kronika lidstva*. 8. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2011. 1320 s. ISBN 978-80-7321-601-6.

CHARVÁT, Jaroslav. *Světové dějiny: učebnice pro 1. a 2. ročník gymnázií a 1. ročník středních odborných škol*. 6. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 579 s.

JENKINS, Roy. *Gladstone: portrét politika viktoriánské Anglie*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2000. 535 s.. ISBN 80-7260-040-0.

JŮZLOVÁ, Jana a Radek DIESTLER. *Velcí panovníci Evropy: 100 nejvýznamnějších císařů, králů a knížat evropských dějin*. Praha: Knižní klub, 2008. Universum (Knižní klub). 256 s. ISBN 978-80-242-2308-7.

KADLECOVÁ, Marta et al. *Obecné dějiny státu a práva. II. díl – státy západní Evropy a USA*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. 325 s. ISBN 80-210-0607-2.

KINDL, Vladimír. *Právnický stav a právnické profese v minulosti*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 280 s. ISBN 978-80-7552-030-2.

KNAPP, Viktor. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C.H. Beck, 1996. Beckovy právnické učebnice. 248 s. ISBN 80-7179-089-3.

KUKLÍK, Jan a Radim SELTENREICH. *Dějiny angloamerického práva*. Praha: Linde, 2007. Vysokoškolské právnické učebnice. 897 s. ISBN 978-80-7201-688-4.

OTTO, Jan. *Boží soud. Ottův slovník naučný*. sv. 4. Praha: J. Otto, 1891. 1026 s.

SCHELLE, Karel. *Právní dějiny*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 1134 s. ISBN 978-80-7380-043-7.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Organizace soudnictví, notářství a advokacie: vysokoškolská právnická učebnice*. 1. vyd. Praha: Linde, 1997. 437 s. ISBN 80-7201-051-4.

VOJÁČEK, Ladislav et al. *Právní dějiny 2. Státy západní Evropy a USA*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. 719 s. ISBN 80-210-2073-3.

Elektronické zdroje

Adolphus, John Leycester [online]. Encyclopedia Britannica, 2014 [cit. 2019-02-15]. Dostupné z:

https://en.wikisource.org/wiki/1911_Encyclop%C3%A6dia_Britannica/Adolphus,_John_Leycester

Alfred Rhodes Bristow [online]. [cit. 2019-02-28]. Dostupné z:

<https://www.revolvy.com/page/Alfred-Rhodes-Bristow>

A short history: The Law Society 1825 to today [online]. [cit. 2019-02-23].

Dostupné z: <file:///C:/Users/GHOST.VV2-01/Downloads/law-society-hall-booklet-april-2016.pdf>

CLIL ve výuce dějepisu [online]. MŠMT, 2012 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z:

<https://www.clil.cz/files/Djepis%20AJ%20CLIL%20DATABASE.pdf>

Edward Clarke (barrister) [online]. Wikipedia: the free encyclopedia.

San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-10]. Dostupné z:

[https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Clarke_\(barrister\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Clarke_(barrister))

Edward Foss [online]. Wikipedia: the free encyclopedia San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-28]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Foss

Evelyn Ashley [online]. Wikipedia: the free encyclopedia San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-12]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Evelyn_Ashley

Gray's Inn History [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z:

<https://www.graysinn.org.uk/history>

Gray's Inn [online]. Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA):

Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-05]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Gray%27s_Inn

Headquarters of the Law Society on Chancery Lane, London [online]. Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Law_Society_of_England_and_Wales#/media/File:Law_Society,_hancery_Lane,_London.jpg

Henry Fowler [online]. Wikipedia: the free encyclopedia San Francisco (CA): Wikimedia Foundatio [cit. 2019-02-23]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Fowler,_1st_Viscount_Wolverhampton

History of the Middle Temple [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z: <https://www.middletemple.org.uk/about-us/history/later-centuries>

Charles Erdman Petersdorff [online]. Wikipedia: the free encyclopedia San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-12]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Erdman_Petersdorff

John Indermaur [online]. [cit. 2019-03-04]. Dostupné z:

<https://www.revolvy.com/page/John-Indermaur>

Law Society of England and Wales [online]. Wikipedia: the free encyclopedia San Francisco (CA): Wikimedia Foundation [cit. 2019-02-15]. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Law_Society_of_England_and_Wales

LEE, Robert Charles. *In the Victorian era, how did one become a barrister or solicitor? Were they all privately trained by people who already had been called to the bar?* [online]. [cit. 2018-10-18]. Dostupné z:

<https://www.quora.com/In-the-Victorian-era-how-did-one-become-a-barrister-or-solicitor-Were-they-all-privately-trained-by-people-who-already-had-been-called-to-the-bar>

Lincoln's Inn [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z:

<http://hidden-london.com/gazett/lincolns->

Sir Robert Peel [online]. [cit. 2019-03-05]. Dostupné z:
<https://www.britannica.com/biography/Sir-Robert-Peel>

Middle Temple [online]. [cit. 2019-03-06]. Dostupné z:
https://en.wikipedia.org/wiki/Middle_Temple#/media/File:Middle_Temple_Hall_Exterior,_London,_UK_-_Diliff.jpg

Oscar Wilde [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z:
<https://www.cmgww.com/historic/wilde/career/>

The High Court [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z:
<https://www.asbestosjustice.co.uk/asbestos-claim-fast-track-procedure-high-court-london/>

The History of the Court of Appeal [online]. [cit. 2019-01-28]. Dostupné z:
<https://www.judiciary.uk/you-and-the-judiciary/going-to-court/court-of-appeal-home/coa-sub/>

The History of the Inn [online]. [cit. 2019-01-30]. Dostupné z:
<https://www.lincolnsinn.org.uk/about-us/the-history-of-the-inn/>

The Inner Temple [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z:
<https://www.innertemple.org.uk/who-we-are/history/in-brief/>

The Supreme Court of Judicature acts. 1873 and 1875 [online]. [cit. 2019-03-04].
Dostupné z: <https://archive.org/details/supremecourtofju00wils/page/n8>

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Královna Viktorie 1887
- Příloha č. 2: Judicature Acts 1873 - 1875
- Příloha č. 3: High Court of Justice a Court of Appeal
- Příloha č. 4: Lincol'n Inn a Middle Temple
- Příloha č. 5: Gray's Inn a Inner Temple
- Příloha č. 6: Významní představitelé barristers
- Příloha č. 7: The Law Society
- Příloha č. 8: Významní představitelé solicitors

Příloha č. 1

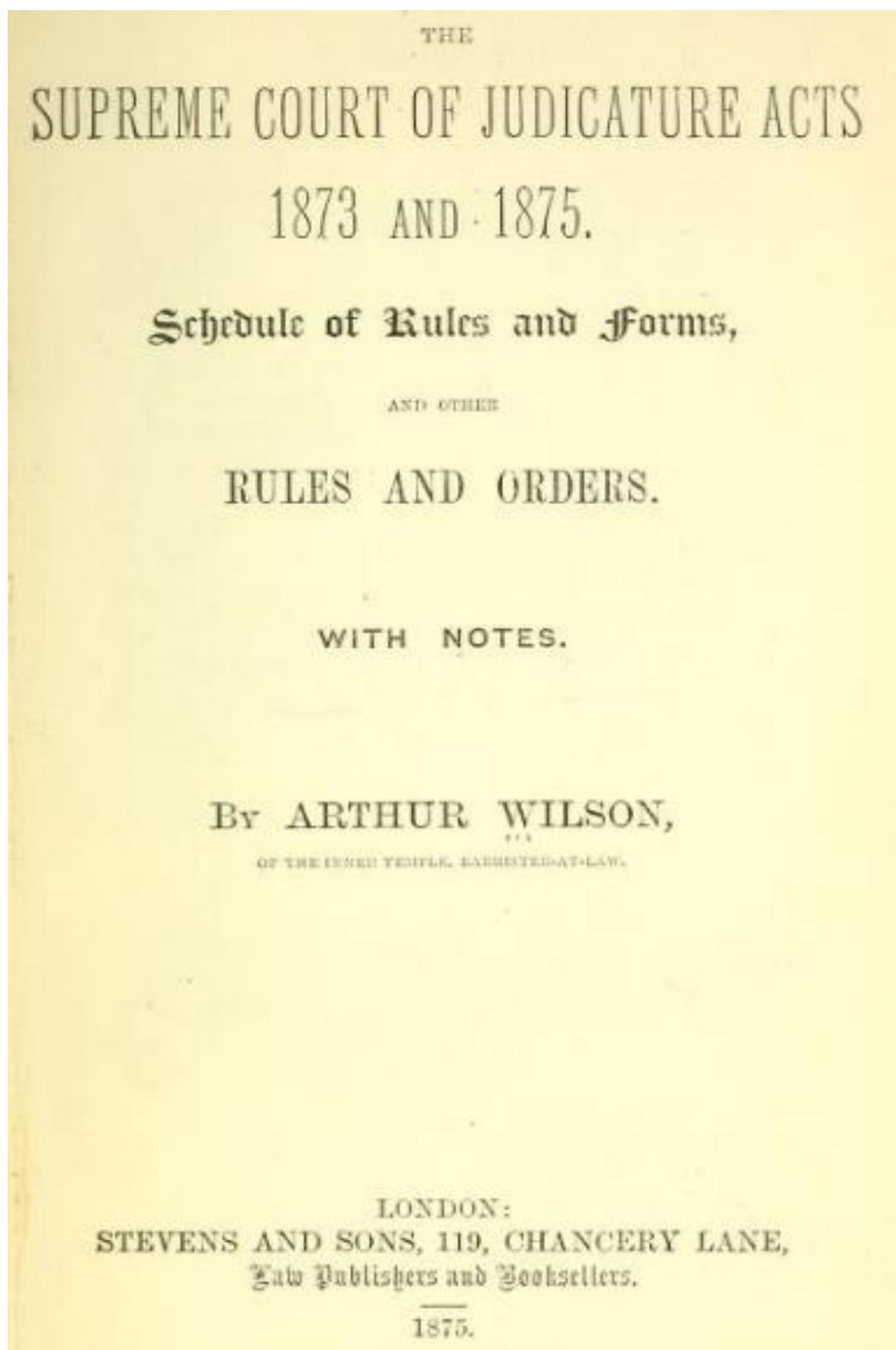
Královna Viktorie 1887

Zdroj: HARENBERG, Bodo. *Kronika lidstva*. 8. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2011. s. 794. ISBN 978-80-7321-601-6.

Příloha č. 2

Judicature Acts 1873 – 1875

Zdroj: *The Supreme Court of Judicature acts, 1873 and 1875.* [online]. Dostupné z: <https://archive.org/details/supremecourtofju00wils/page/n8>

Příloha č. 3

High Court of Justice a Court of Appeal

Zdroj: *The High Court*. [online]. Dostupné z: <https://www.asbestosjustice.co.uk/asbestos-claim-fast-track-procedure-high-court-london/>

Příloha č. 4

Lincol'n Inn a Middle Temple

Lincol'n Inn

Middle Temple

Zdroj: *Lincoln's Inn* [online]. Dostupné z: <http://hidden-london.com/gazett/lincolns->

Zdroj: *Middle Temple*. [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Middle_Temple#/media/File:Middle_Temple_Hall_Exterior,_London,_UK_-_Diliff.jpg

Příloha č. 5

Gray's Inn a Inner Temple

Gray's Inn

Inner Temple

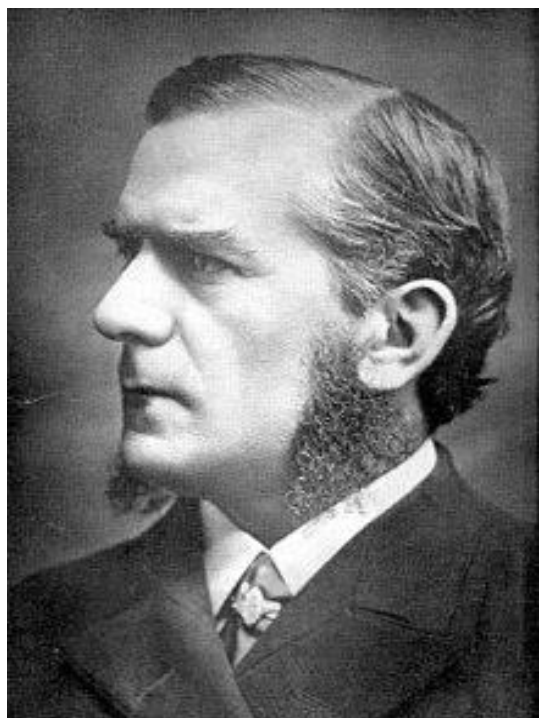
Zdroj: GOODMAN, Andrew. *A Walking Guide to Lawyers' London*. 2 edition. UK: Nova Law and Finance, 2011. s. 63, 200. ISBN 978-1908013019.

Příloha č. 6

Významní představitelé barristers

Sir Robert Peel

Edward George Clarke

Zdroj: *Sir Robert Peel* [online]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Sir-Robert-Peel>
Zdroj: *Edward Clarke (barrister)* [online]. Dostupné
z: [https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Clarke_\(barrister\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Clarke_(barrister))

Příloha č. 7

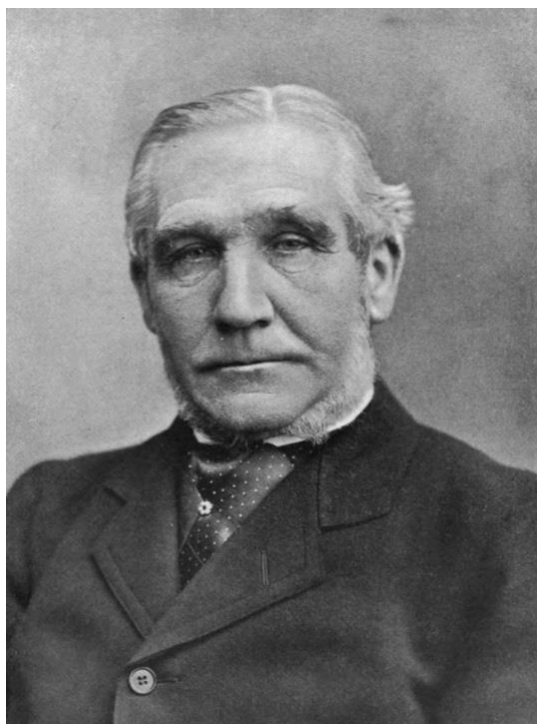
Law Society

Zdroj: *Headquarters of the Law Society on Chancery Lane, London*. [online]. Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Law_Society_of_England_and_Wales#/media/File:Law_Society,_hancery_Lane,_London.jpg

Příloha č. 8

Významní představitelé solicitors

Henry Fowler

Edward Foss

Zdroj: *Henry Fowler* [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Henry_Fowler,_1st_Viscount_Wolverhampton

Zdroj: *Edward Foss* [online]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Edward_Foss